

Punkterna 21—23.

Biföllos.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts här föredragningen för att åter fortsättas i morgon.

§ 6.

Till bordläggning anmälades Bevillnings-Utskottets nu inkomna Betänkande N:o 9, i anledning af väckt motion om särskild beskattning å tillverkning af maltdrycker för afsalu.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 Herr *Tranchell* under 10 dagar från den 12:te,
 Herr *Friherre von Schulzenheim* likaledes under 10 dagar från den 13:de,
 Herr *Wigardt* under 14 dagar från den 16:de, och
 Herr *Per Jonsson* under 14 dagar från den 17:de, allt innevarande månad.

Sammanträdet afslöts kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Thorsdagen den 12 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollsutdrag rörande de under gårdagens sammanträde fattade beslut upplästes och godkändes.

§ 2.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Sjette* Hufvudtitel.

Följde nu i ordningen:

Punkten 24.

Mom. a.

Herr Statsrådet Lagerstråle begärde ordet och yttrade: Redan vid remissen af den motion, som hufvudsakligen synes hafva föranlett Betänkandet, tog jag mig friheten bifoga några anmärkningar, som torde utvisa olämpligheten af motionärens förslag till indragning af det hittills utgående anslaget för handels- och sjöfartsfonden. Det afgifna Betänkandet, ehuru väl Utskottet deruti inskränkt motionärens förslag, innefattar dock ett tillstyrkande, som jag anser icke böra af Kammaren bifallas. Efter min uppfattning är denna fråga icke en vanlig statsregleringsfråga. För att gifva skäl för denna åsigt, går jag tillbaka i tiden för att visa beskaffenheten af de anslag, som förr blifvit beviljade, och huruledes dessa medel ursprungligen utgöra en godtgörelse för en inkomst, hvilken icke under någon form kunnat hänföras till statsregleringen. Jag skall söka att icke allt för vidlyftigt upptaga de momenter, som jag anser nödiga, oaktadt de gå tillbaka ända till det gamla konvojkommisariatets upprinnelse.

Sedan handels societeterna i rikets stapelstäder uttalat sitt bekymmer öfver det afbräck, som Svenska handeln uti Medelhafvet rönte genom Barbareskstaternas kapare, och förklarar sig villiga att underkasta handeln särskilda afgifter för undanrödjande af dessa olägenheter, stadgades vid riksdagen år 1723 en viss afgift, under namn af extra licent, på alla inkommande och utgående varor till bestridande af kostnaderna för skyddandet af Sveriges handel uti nämnda haf. Till att förvalta och använda nämnda medel inrättades år 1724 konvojkommisariatet, och platsen för dess verksamhet blef Göteborg; dess första instruktion utfärdades år 1728 den 4 Mars. Tid efter annan undergingo dessa extra licent-medel förändringar, och fråga uppstod under flera följande riksdagar om deras indragning. Vid 1766 års riksdag yttrade sig Sekreta Utskottet, uti underdånigt betänkande af den 13 Oktober samma år, på följande sätt:

“att då de handlande frivilligt åtagit sig den så kallade extra licenten, denna afgift sedermera fördubblat och tredubblat, under förbehåll att densamma genom deputerade jemte några af amiralitetet få disponera, vore dermed noggsamt att intaga, det dispositionen af dessa extra licent-medel icke bör det handlande borgerskapet så undandragas, att icke det dervid bör hafva deputerade, som deruti å dess vägnar deltaga, och tillstyrkte således i underdånighet, att konvoj-kommisariatet måtte få förblifva under enskild administration, och chefen för Stockholms eskader af flottan, jemte två handlande, som efter förtroende utväljas och ombytas vid hvarje riksdag, densamma uppdrages.“

Kongl. Maj:t gillade denna framställning, hvarefter extra-licenten, hvilken man börjat kalla konvoj-afgift, levererades till konvoj-kommisariatet direkte ifrån de särskilda tullkamrarna och sedermera, på sätt ännu fortfar, från General-tullstyrelsen. Under den tid, som sedermera följde, och under hvars fortgång utgifterna för handels skyddande bestriddes af konvoj-kommisariatet, inträffade, att fonden, i stället för att lemna öfver-

skott, råkade i ganska betydliga skulder till Riksbanken. Dessa skulder afskrefvos vid särskilda tillfällen, och ett särskildt statsanslag bestämdes, hvilket fortfor att utgå ända till år 1818, då det i stället anvisades till försvarsverkets befrämjande. Vid 1834—35 årens riksdag väcktes fråga om konvoj-kommissariatets indragande, äfvensom Rikens Ständer begärde, att en förändring måtte ega rum uti bestämmelserna om de afgifter, som dittills, under namn af konvoj-afgifter, utgått dels i förhållande till varornas tullvärde, dels i förhållande till fartygens lästetal. Den underdåniga skrifvelsen från 1834—1835 årens riksdag innehåller härom följande, som jag torde få meddela:

“Deremot och då, efter hvad ofvan berördt är, utgifterna från denna kassa mera hänföra sig till sådana föremål, som angå handeln och sjöfarten i allmänhet, än till förhållandena med Barbareskstaterna enskildt, hafva Rikets Ständer trott, att den hittills begagnade titeln af konvoj-medel vore mindre lämplig, och som deras hufvudsakliga föremål är handelns och sjöfartens skyddande och befrämjande, hafva Rikets Ständer ansett afgifterna härföre lämpligast kunna utgå under titel: *Afgift till handels- och sjöfarts-fonden*.

Med anledning häraf och till lättnad för Svenska handeln, samt i synnerhet till uppmuntran för export af Svenska produkter, få Rikets Ständer hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet *anhålla*, att konvoj-afgiften för alla utgående artiklar, så snart Eders Kongl. Maj:ts kungörande af Dess nådiga bifall härtill hinuer allmängöras, må helt och hållet upphöra. Äfvensom att, i stället för den hittills erlagde konvoj-afgift å inkommande varor, som utgått olika för olika varor, eller med dels 5, dels 10 och dels 15 procent å tullen, denna afgift hädanefter, under ofvan-nämnda benämning, måtte, till enhets och enkelhets vinnande, blifva beräknad med 10 procent å alla importartiklar.“

Sedermera i samma skrifvelse förklara sig samma Ständer, under förutsättning af ett visst tillskott från Norge, hafva för sin del beslutat:

“att det uppkommande öfverskottet af bidraget från Sverige må afsättas och, efter Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kommers-kollegii samt handelssocietaternas i rikets större sjö- och handelsstäder hörande, användas för Svenska handelns och sjöfartens utvidgande och befrämjande, så väl utom som inom riket, och således äfven kunna disponeras för fyr- och båkinrättningarnes upphjelpande, så vida något ytterligare bidrag, utöfver hvad deri redan blifvit i underdånighet tillstyrkt, kunde finnas erforderligt.“

Under den tid, som intill år 1835 passerat, synes det, att Rikens Ständer ansett ifrågavarande afgift såsom en enskildt på handeln lagd afgift, jemförlig med fyr- och båkafgifterna och andra dylika dem Kongl. Maj:t, efter pröfning af behofven, till deras belopp bestämt. Vid 1840 års riksdag väcktes fråga om, att Representationen skulle i afseende på dessa afgifter och förvaltningen af handels- och sjöfartsfonden vidtaga mera direkta åtgärder. Men vid denna riksdag fanns det snart sagdt icke någon fråga, som möjligtvis kunde afse en inskränkning i Regeringens magt och myndighet, hvilken icke upptogs till behandling; dock sedan stridighet vid afgörandet Riks-Stånden emellan förekommit, och två Stånd stadnat emot de tvänne öfriga, så föll den väckta frågan. Sedermera utgick af-

giften, i öfverensstämmelse med Rikens Ständers vid 1834—1835 årens riksdag gjorda begäran, till de belopp, som i den deraf föranledda Kongl. kungörelsen blifvit bestämda, till dess frågan vid 1856 års riksdag af Kongl. Maj:t upptogs i sammanhang med ordnandet af tullförhållandena, och föreslogs nu att afgiften till handels- och sjöfartsfonden skulle inbegripas uti tullsatserna. Beloppet utgjorde år 1855 en summa af 820,000 R:dr Banko eller 1,230,000 R:dr Rmt. Kongl. Maj:t, som, på grund af ett utaf särskilde komiterade utarbetadt förslag till tullagstiftningens ordnande, ansåg olämpligt att en sådan afgift skulle utgå på sidan om tullumgälderna, fann jemväl att nedsättning i beloppet kunde ske samt föreslog då Rikens Ständer vid 1856—1858 årens riksdag, att en godtgörelse till handels- och sjöfartsfonden skulle utgå af tullmedlen; och ansåg Kongl. Maj:t, att denna godtgörelse, utan rubbning af handels- och sjöfartsfondens verksamhet, skulle kunna bestämmas till 750,000 R:dr, hvilket belopp dock, i mån af tullintradernas öfverskott öfver ett bestämdt minimum, skulle ökas i ett visst förhållande dertill. Den framställning, som föranledde denna Kongl. Maj:ts Proposition, hvilken jemväl afsåg de gamla tolagsafgifternas utbytande emot ersättning från tullmedlen, innefattas uti det Statsråds-protokoll, som bilades Propositionen och deruti åberopades. Rikens Ständer, uti den skrifvelse som besvarar den Kongl. Propositionen, förklarade, att i afseende på de afgifter, som sattes i stället för konvoj-afgiften, intet var att anmärka; skrifvelsen innehåller härom slutligen följande:

“På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och Eders Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt innehåller, hafva Rikets Ständer i förevarande ämne fattat följande beslut:

att så väl den till 10 procent å tullbeloppet för alla inkommande varor bestämda afgift till den så kallade handels- och sjöfartsfonden som den under benämningen af tolag, efter olika grunder, till städerna nu utgående afgift må såsom särskilda beskattningstitlar upphöra, mot *godtgörelse* af tullmedlen, samt innefattas i den tullsats, som för varors in- eller utförsel genom taxan bestämmes;

att nyssberörda *godtgörelse* till handels- och sjöfartsfonden må af inflytande tullmedel kvartaliter från och med den tid, då den nya tulltaxan vidtager, till konvoj-kommissariatet utbetalas med *ärligen minst* sjuhundra femtio tusen Riksdaler Riksmünt;

att då tullinkomsterna i brutto öfverstiga femton millioner Riksdaler Riksmünt, eller det belopp, hvarå den föreslagna minimi-summan utgör fem procent, handels- och sjöfartsfonden skall jemväl på öfverskjutande tullbeloppet *alltid erhålla* fem procent, så att, när brutto-tulluppbörden uppgår t. ex. till 15,100,000 R:dr, ersättningsanslaget ökas till 755,000 R:dr“, o. s. v.

De ordalag, som härvid af Rikens Ständer begagnas, synas mig otvetydigt innefatta det erkännandet, att anslaget i främsta rummet utgjorde en godtgörelse för hvad Kongl. Maj:t frånträdt af medel, hvilkas belopp han efter omständigheterna kunde ensam bestämma och att denna godtgörelse skulle årligen utgöra *minst* 750,000 R:dr samt sedermera stiga deröfver i ett visst fastställt förhållande. I öfverensstämmelse med detta beslut meddelades ock från Kongl. Maj:t befallning till General-tullstyrel-

sen om utbetalande af denna årliga ersättningssumma, och uti skrifvelsen derom finnes ofvanstående, af Riksbens Ständer antagna grund för regleringen äfven intagen och inledes med följande ord:

“Beträffande den ersättning, som för afgiften till handels- och sjöfartsfonden bör af tullmedlen gäldas, har så väl af oss, som derefter af Rikets Ständer blifvit antaget, att denna fond, hvarpå anvisats årliga utgifter af tillsammans 331,500 R:dr Banko, utom förefallande bidrag till större expeditioner med örlogsfartyg för handelsns skyddande, äfvensom till telegrafanläggningar och andra allmänt nyttiga ändamål, men hvars inkomster år 1855 utgjort i rundt tal 820,000 R:dr Banko, deraf 750,000 R:dr i handels- och sjöfartsafgifter, kan från och med år 1858 vara till sin nyttiga verksamhet trygghad med ett mindre tillskott af de importhandeln åliggande afgifter, än som af densamma nu för fondens räkning särskildt uttagas. Vid bestämmandet af ett sådant tillskotts belopp är *likväl afsedt, att fondens förvaltning må kunna, utan rubbning i hittills följda grunder och ingångna förbindelser, obehindradt ombesörjas, äfvensom att, i bredd med handelsns och sjöfartens betydligare tillväxt, fonden bör sättas i tillfälle att vidtaga åtgärder eller kraftigt understödja företag, som främja handelsns och sjöfartens gagn samt underlätta deras utveckling.*“

I öfverensstämmelse med det sålunda fattade beslutet och *utan vidare bestämmelser af följande Riksdagen* fortgick sedermera utbetalningen, såsom den ännu fortgår, direkte från Tullstyrelsen till handels- och sjöfartsfonden.

Vid den tid, då detta beslut fattades, funnos å Riks-staten icke upptagna andra än de beräknade nettotkomsterna af tullmedlen; det var först vid 1863 års riksdag som Kongl. Maj:t föreslog och Riksbens Ständer godkände, att i Riks-staten skulle tullmedlen införas efter deras beräknade bruttobelopp ibland Statsverkets inkomster och ibland utgifterna å Sjunde Hufvudtiteln tullstatens kostnad och tolagrsersättningen samt å Sjette Hufvudtiteln den bestämda godtgörelsen till handels- och sjöfartsfonden; men härmed afsågs visserligen icke att göra denna sednare, en gång för alla fastställda godtgörelse till föremål för den behandling, som de vanliga statsregleringsfrågorna äro underkastade. Det bör icke heller lemnas oanmärkt såsom en betydelsefull omständighet, att under hela tiden intill år 1830 hade handels- och sjöfartsfondens räkenskaper icke någonsin varit underkastade annan granskning än den i Kammarrätten anställda; men från och med år 1830 hafva de med Kongl. Maj:ts begifvande varit lemnade till Riksbens Ständers Revisorers granskning. På grund af det vid 1856 års riksdag fattade beslut har Kongl. Maj:t och sedermera ansett sig trygghad att kunna ingå sådana traktater, som icke binda utgifterna af denna fond för blott ett år utan för en längre tid. Vid 1859--1860 årens riksdag, således någon tid efter beslutet om anslagets eller godtgörelsens utgående från tullmedlen, väcktes ånyo förslag om konvojkommissariatets indragning; uti den underdåniga skrifvelse, som innehåller framställningen härom, förklarade Riksbens Ständer, att “genom det väckta förslaget åsyftades slutligen icke någon sådan åtgärd, som kunde leda till inskränkning i den myndighet, hvilken Eders Kongl. Maj:t egde att öfver handels- och sjöfartsfonden utöfva. Fondens förflyttning till Statskontoret lemnade denna dispositionsrätt oförändrad. Äfven Rikets Ständers rätt

att genom sina Revisorer granska fondens räkenskaper förblefvo densamma.“ Hvad som med benämningen “fond“ förstods, kan möjligen synas tvätydigt, men får sin förklaring derigenom, att denna fond ursprungligen icke bildade en kassa, som egde medel, utan hvars slutsiffror mången gång utvisade balans. Uti den år 1829 af Kongl. Maj:t fastställda instruktion för konvojkommissariatet är emellertid närmare bestämdt att med konvojkassan, eller numera handels- och sjöfartsfonden, förstås alla de *inkomster*, som under olika titlar till densamma inflyta och med hvilka kassan eller fonden hade att bestrida de utgifter, som Kongl. Maj:t derå anvisade. Det synes mig alltså ostridigt, att Rikens Ständer såväl före som efter 1809 icke ansett afgifterna till handels- och sjöfartsfonden vara af annan beskaffenhet än den af mig förut nämnda, eller likartade med fyr- och båkmedlen, och således icke heller betraktat dem såsom vare sig bevilling eller någon annan direkt skattetitel; de ansågos, med ett ord, vara af en mera speciel natur, såsom i Rikens Ständers skrifvelse flerstädes förekommer. Kan då någon förändring anses hafva uppstått derigenom, att godtgörelsen bestämdes att utgå af tullmedlen, och att dessa tullmedel, som en tid upptogos i Riks-staten endast med sitt nettobelopp, sedermera der utfördes med bruttobeloppet, hvarigenom de på tullmedlen anvisade utgifter jemväl måste å Riks-staten inrymmas, i följd hvaraf handels- och sjöfartsfonden äfven kom att upptagas å Sjette Hufvudtiteln? Då Kongl. Maj:t mot slutet af förlidet år, på föredragning af chefen för Civildepartementet, biföll den af Riksdagen gjorda framställningen om konvojkommissariatets indragning och öfverflyttande af handels- och sjöfartsfondens förvaltning till Statskontoret, ansåg Kongl. Maj:t att genom denna öfverflyttning icke någon förändring skulle ega rum uti den dispositionsrätt, som förut var Kongl. Maj:t af Rikens Ständer tillförsäkrad. Det skulle förefalla nog besynnerligt, om man vid den första riksdagen derefter skulle frångå den förklaring af Rikens Ständer, hvilken legat till grund för denna regeringsåtgärd. Mig synes att lika litet som uti det enskilda lifvet ett frångående af åtagna förbindelser kan gillas, lika litet kan ett sådant handlingssätt gillas hos Representationen. Motionären har uti sitt yttrande, som vid remissen egde rum, velat finna ett särskildt förhållande, som till en sådan åtgärd berättigade, deruti att, då vid 1856—1858 årens riksdag Regeringens Proposition innefattade godtgörelse icke blott till handels- och sjöfartsfonden utan äfven för tolagen, det endast vid beviljandet af den sednare godtgörelsen fästades det vilkor, att en förändring icke kunde ske utan Kongl. Maj:ts och Rikens Ständers gemensamma beslut. Det var dock, enligt mitt förmenande, ett helt annat förhållande med tolagersättningen, då denna skulle utgå till menigheter — städerna — hvilka stodo så att säga på sidan om statsmagterna, och hvilka till sitt lugnande behöfde ett sådant uttryckligt medgifvande ifrån båda Statsmagternas sida. Här deremot, om handels- och sjöfartsfonden, talade Statsmagterna med ömsesidigt förtroende till hvarandra, och på deras ord borde äfven kunna ömsesidigt litas. Utskottet förklarar väl, att det icke anser sitt förslag innebära någon rubbning uti den af Riksdagen Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden, men då Utskottet “vid gjorda beräkningar funnit, att, utan fondens minskning, dess utgifter för nästkommande år kunna med ett vida mindre anslag bestri-

das", så tillstyrker Utskottet för nästkommande år en nedsättning af icke mindre än en half million. Betänkandet innefattar icke huru dessa beräkningar blifvit verkställda, men de torde hafva skett med ledning af motionärens, hvilka åter synas grunda sig på den förutsättningen, att Riksdagen nu skulle ega att disponera öfver inkomsterna, icke blott för nästkommande år 1869 utan äfven för år 1868, det år som nu är. Men huru än frågan i öfrigt må af den ene eller den andre bedömas, kan jag icke föreställa mig, att någon, icke ens Utskottets majoritet, skulle uti dess beslut kunna afse, att för 1869 års utgifter taga i direkt beräkning sådana medel, som äro under Kongl. Maj:ts disposition för år 1868. Uti det Statsråds-protokoll, som är bifogadt en Kongl. Maj:ts under sednaste tiden aflefnade Proposition, har chefen för Civildepartementet utvecklat förhållandet med denna fonds tillgångar under år 1868; Propositionen afser dispositionen för framtiden af en Kronan tillhörig egendom vid Skeppsbron, det s. k. Ridderstolpeska huset, och då måhända många icke hafva tagit kännedom om Statsråds-protokollet, så anhåller jag att få summariskt upptaga de siffror, som deruti förekomma. Det visar sig då, att de utgifter, som redan för 1868 äro bestämda, utgöra dels de, som efter fastställd stat för innevarande år skola utgå med 655,553 R:dr, dels beviljade lån och bidrag till åtskilliga företag 265,330 Riksdaler, hvilket belopp tillsammans med det förra utgör 920,883 Riksdaler; dessutom kan jemväl under innevarande år komma att från handels- och sjöfartsfonden utbetalas 148,500 Riksdaler, hvilket beror derpå att Förvaltningen af sjöärendena, till hvilken myndighet fonden skall lemna godtgörelse för sjökartekontorets och lifräddningsanstalternas utgifter, af medel under hand förskjutit beloppet af dessa utgifter för åren 1863 och 1866 till dess att huvudbok blifver afslutad, och först då rekvireras dessa 148,500 Riksdaler, hvilka afse redan gångna år; requisitionen kan således hvilken dag som helst ingå från Förvaltningen af sjöärendena. Att sådana förskotter kunna ifrån Sjöförvaltningen ega rum beror sannolikt derpå, att andra medel, hvilka äro ställda till dess förtogande, lemna tillgångar dertill, medel som Sjöförvaltningen rekvirerat ifrån Statskontoret eller Riksgäldskontoret; men i samma mån som det är svårt och äfven olämpligt att i förväg rekvirera anslag från Statskontoret eller Riksgäldskontoret, i samma mån måste äfven Förvaltningen af sjöärendena önska att få liquid för det belopp, som blifvit den tillförsäkradt, eller dessa 148,500 Riksdaler, som blifvit utbetalade för redan passerade år. Vidare kunna äfven utgifter tillkomma för det optiska telegrafverket; detta verk har städse varit bekostadt af denna fond, men från och med innevarande år har Kongl. Maj:t föreskrifvit, att det elektriska telegrafverket skall bestrida kostnaden för det optiska, uppgående till omkring 30,000 R:dr årligen, dock med rättighet att, om dess egna inkomster icke förslå eller räcka till, undfå ersättning från oftanämnda fond för hvad som brister. Af den erfarenhet, som förut visat sig vid telegrafverket, hafva dess inkomster aldrig räckt till att bestrida utgifterna för nya linier eller för omsättande af telegrafstolpar och kablar och dylikt, utan för hvarje år har verket måst derföre godtgöras, och således kan handels- och sjöfartsfonden knappast undgå att dit nödgas liquidera ofvannämnda summa af 30,000 Riksdaler. Räkningar man dessa båda summor tillsammans med den redan fastställda ut-

giftssumman, 920,883 R:dr, så erhåller man ett totalbelopp af 1,099,383 R:dr, hvilket således för innevarande år 1868 med temlig säkerhet kan anses skola ifrån fonden utgå. Den kontanta behållning, som vid 1868 års ingång fanns i fonden, utgjorde 359,571 R:dr 92 öre; sammanräknar man denna summa med de inkomster, som för detta år till fonden ingå, nemligen ersättningen ifrån tullmedlen med 750,000 R:dr och 15,000 R:dr ifrån Trollhätte kanalbolag, så utgör totalbeloppet inkomster 1,124,571 R:dr 92 öre; och skall nu fonden äfven lemna det i Kongl. Maj:ts omförmälda Proposition ifrågasatta bidraget till Ridderstolpeska husets ombyggande med 27,500 R:dr, så åtgår hela den kontanta behållningen, hela inkomsten från tullmedlen och ytterligare hela tillskottet från Trollhätte kanalbolag. Hvad återstår då? De under året inflytande räntorna, 55,000 R:dr, och kapitalafbetalningarne, 178,000 R:dr, eller sammanlagdt 233,000 R:dr; men med de utgifter, som förekomma för handels- och sjöfartsfonden, är detta belopp icke mera än hvad som måste finnas inne för att möta tillfälliga kostnader, äfven om Kongl. Maj:t icke vidare skulle finna omständigheterna påkalla att till särskilda företag lemna direkt understöd. Jag vill i sådant fall endast återropa de dyrbara telegrafkablar, som dels redan finnas och dels äro ifrågasatta att utläggas, och för hvilka erfordras så stora belopp, att man icke kan vara utan medel i kassan för att bestrida dessa kostnader, särdeles om någon olycka skulle inträffa med de nu befintliga kablarna. För Gotlands-kabeln, som nu är landlös åt ena sidan, uppgick nedläggningskostnaden till 186,000 R:dr; uti Öresunds-kablarna, hvilka äro tvänne, kostar Sveriges hälft 42,000 R:dr i den ena och 48,000 R:dr i den andra; uti den Svensk-Preussiska kabeln kostar Sveriges hälft 198,000 R:dr. Dessutom har Sverige, på grund af inledd underhandling med Ryssland, förklaradt, att om en kabel mellan Sverige och Finland kommer till utförande, så är Sverige beredt att dertill bidra med 200,000 R:dr; endast en tillfällighet har gjort, att den Ryska regeringen icke för närvarande kunnat biträda detta förslag, som det dock till principen godkänt, men hvarje dag kan svar ankomma att Ryska regeringen gått in derpå. Samtliga dessa belopp kunna väl icke ifrågakomma att utbetalas, men jag har anfört dem för att visa, att i händelse af olyckor måste finnas icke så obetydliga medel reserverade i kassan, för att bestrida kostnaderna för deras afhjelpande; ty telegrafverkets inkomster kunna icke motstå sådana betydande utgiftsposter.

Om jag nu för 1869 ur räkningen utesluter den af motionären kalkylerade behållningen från 1868, så gestaltar den sig sålunda, att de utaf Kongl. Maj:t fastställda stater, hvilka icke kunna undergå någon förändring annat än möjligen genom en eller annan pensionstagares dödsfall, komma för 1869 att såsom hittills utgöra i rundt tal 655,500 R:dr; från och med år 1869 utgår vidare ifrån denna fond årligen 50,000 R:dr såsom bidrag till pensionsanstalten för sjöfolk, enligt Kongl. Maj:ts, på Rikets Ständers uttalade önskan, derom fattade beslut; lägger jag härtill de tvänne förut omnämnda utgifterna för optiska telegrafverket och till Ridderstolpeska huset, tillsammans 57,500 R:dr, så blifver summan 763,000 R:dr, eller ungefärligen lika med det årliga anslaget från tullmedlen och tillskottet från Trollhätte kanalbolag sammanräknade. Det återstår således för 1869 icke något annat af de påräknade tillgångarne odisponerat än den in-

komst, som inflyter genom räntor och amorteringar, hvilkas belopp jag nu icke är i tillfälle att exakt uppgifva, men hvilka icke blifva större, utan tvärtom mindre än för 1868, emedan på en del lån sista amorteringen sker under detta år, hvadan hvarken ränta eller kapitalafbetalningar å dessa lån vidare ingå.

Den verksamhet, som medelst handels- och sjöfartsfonden utöfvats, torde för de flesta af Kammarens ledamöter vara känd, och jag kan knappt föreställa mig att någon finnes, som icke vitsordar det gagn den utträttat genom bidrag till en mängd gagnande och storartade arbeten, hvilka den förutan säkerligen aldrig kommit till stånd. Såsom redan förut är nämndt, äro dessutom förbindelser af olika art ingångna af Kongl. Maj:t om företag, hvilkas utförande medtaga utgifter, som icke kunna undvikas, och det vore således beklagligt och i hög grad menligt, om nu en nedsättning skulle göras uti ett anslag, hvilket Kongl. Maj:t ansett sig med största säkerhet och tillförsigt kunna till oförändradt belopp fortfarande påräkna.

Jag vill icke vidare trötta Kammaren, hvarken med sifferuppgifter eller tillägg af ytterligare skäl, utan slutar med det yrkande, att Kammaren vid afgörandet af denna angelägenhet måtte öfverväga de skäl, som redan af mig blifvit framställda, och efter noggrann pröfning af dessa lemna den framställda motionen utan afseende och afslå Utskottets i nu förevarande Betänkande gjorda förslag.

Herr von Troil: Den föredragna punkten utgör, efter mitt förmenande, utaf alla dem som vid denna statsreglering förekommit, den utan allt tvifvel både i rättsligt och konstitutionelt hänseende mest anmärkningsvärda. Att en enskild motionär ansett sig kunna föreslå Riksdagen att ensidigt och utan afseende å de öfverenskommelser, som af statsmagterna blifvit träffade, fatta ett beslut, hvarigenom ett till handels- och sjöfartsfonden utgående anslag icke för 1869 skulle beviljas, detta förefaller mig mindre underligt, ty otvifvelaktigt är, att denne motionär enligt grundlagen har full rätt att underställa Riksdagen hurudana och hvilka frågor som helst; men jag erkänner likväl öppet, att med afseende å denna motionärs stora riksdagsmannaverksamhet och det magtpåliggande kall han förut inom den gamla Representationen utöfvat, hade jag snarare väntat att, då han ville vidröra denna fråga, han gjort det i sådan form, att han ifrågasatt en utredning och framställt förslag om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, i stället för att föreslå en positiv indragning af detta anslag. Men, såsom nyss sagdt, i egenskap af motionär är han i sin fulla och obestriddliga rätt. Deremot erkänner jag öppet, att jag icke kan göra för mig klart, huru det kunnat vara möjligt att Stats-Utskottet eller rättare den majoritet inom Utskottet, som fattat beslutet — till hvilket många och sakrika reservationer blifvit afgifna — jag kan icke göra för mig klart, säger jag, huru Stats-Utskottet kunnat hufvudsakligt biträda motionärens framställning och sålunda föreslå Riksdagen att helt enkelt indraga 500,000 R:dr på detta belopp. Ingen erkänner mer än jag, att Statsverkets nuvarande tillstånd gör alla besparingar och indragningar, som äro rättvisa och som med iakttagande af ingångna aftal kunna göras, högst önskvärda; men jag tror att i detta hänseende Stats-Utskottet företagit sig att söka inleda Riksdagen på en i alla afseenden vådlig bana,

en bana, som skulle leda derhän, att den ena statsmagten skulle ensidigt och utan medgifvande af den andra bryta träffade aftal, eller med andra ord begå kontraktsbrott. Detta ord kan synas skarpt; och det är derföre äfven min skyldighet att söka bevisa, att förhållandet är sådant.

Jag behöfver icke dervid ingå i någon längre utveckling af denna viktiga frågas historik; den har nyss blifvit på ett sakrikt och särdeles upplysande sätt för Eder, mine Herrar! framställd. Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten på några af de viktigaste kardinalpunkterna i den öfverenskommelse, som i detta hänseende blifvit med Kongl. Maj:t träffad. Denna öfverenskommelse innefattas i Rikets Ständers skrifvelse vid 1856—1858 årens riksdag och finnes i denna Riksdags tryckta handlingar upptagen under N:o 164 bland Expeditions-Utskottets förslag till underdåniga skrivelser. Denna skrifvelse, som är ganska vidlyftig, innehåller bland annat, "att nyssberörda godtgörelse" — det är den godtgörelse, som kommer att till konvojkommisariatet öfverlemnas — "till handels- och sjöfartsfonden må af inflytande tullmedel kvartaliter från och med den tid, då den nya tulltaxan vridtager, till konvojkommisariatet utbetalas med *ärligen minst* 750,000 R:dr R:mt", samt i derpå följande punkt: "att då tullinkomsterna i brutto öfverstiga 15,000,000 R:dr R:mt, eller det belopp, hvarå den föreslagna minimisumman utgör fem procent, handels- och sjöfartsfonden skall jemväl på öfverskjutande beloppet *alltid* erhålla fem procent" etc. etc. Detta är det första och viktigaste kardinalmoment, som vi måste taga i betraktande. Det andra är Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, N:o 181 i Expeditions-Utskottets handlingar för 1859—1860 års riksdag. Det innehåller nemligen en skrifvelse, hvarigenom Rikets Ständer önskade att med konvojkommisariatets upphörande de till handels- och sjöfartsfonden utgående medel skulle till Statskontoret öfverlemnas. Denna skrifvelse innehåller: "Genom det väckta förslaget åsyftades slutligen icke någon sådan åtgärd, som kunde leda till *inskränkning* i den myndighet, hvilken Eders Kongl. Maj:t egde att öfver handels- och sjöfartsfonden utöfva. Fondens förflyttning lemnade *denna dispositionsrätt oförändrad*" etc. etc. Hvad är det korollarium vi kunna draga af dessa båda skrivelser? Jo! först och främst att Rikets Ständer vid 1856—1858 årens riksdag beslutade, att en summa af *minst* 750,000 R:dr R:mt skulle *ärligen* till handels- och sjöfartsfonden af tullmedlen utbetalas, och för det andra, att om tullmedlen öfverstego 15,000,000 R:dr, skulle af öfverskottet 5 procent till handels- och sjöfartsfonden *alltid* inbetalas; och slutligen att Rikets Ständer vid 1860 års riksdag högtidligen förklarade, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fonden skulle *lemnas oförkränkt*. Huru kan då — jag frågar det öppet, och har ej kunnat göra mig detta klart — Stats-Utskottet vid denna riksdag säga, att "i den Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden *torde* någon rubbning icke böra ifrågasättas." Mig synes tydligt och klart, att om å en fond, som högtidligen blifvit af den ena statsmagten till den andra öfverlemnad och ställd till dess disposition, man vill indraga dess bidrag, man omöjlig kan förklara, att man lemnat dispositionsrätten öfver fonden oförkränkt. Jag nödgas derföre med en af reservanterne i Utskottets Betänkande instämma i det yttrande han der afgifvit, att denna Utskottets bevisning är i hög grad advokatorisk. Men det är icke någon bevisning,

det är endast försök att tillvägabringa ett, så att säga, kategoriskt magtspråk, hvarigenom den ena statsmagten skulle helt och hållet undandraga sig de förbindelser, den ingått till den andra. Det är, enligt min tanke, hufvudsakligen under denna synpunkt, under rättens, som man måste bedöma denna viktiga fråga. Atgårderna må vara huru nyttiga, huru gagneliga, huru behöfliga som helst, så bör den likväl icke vidtagas, om den kränker rätten och den allmänna moralen. Och jag skulle högeligen beklaga, om ett sådant beslut blefve af denna Kammare fattadt; det skulle icke blott leda till beklagliga förvecklingar, utan äfven, enligt min öfvertygelse, föranleda ett allmänt ogillande bland alla tänkande icke blott inom detta, utan äfven inom öfriga Europeiska länder. Det är, som jag nyss nämnt, af dessa skäl som jag för min del måste yrka afslag å detta Betänkande.

Men då jag har ordet, torde det tillåtas, att äfven i någon mån beröra öfriga delar af Utskottets Betänkande. Utskottet yttrar der, i sin sju rader långa motivering, "att, utan fondens minskning, dess utgifter för nästkommande år kunna med ett vida mindre anslag än det nu därför uppförda och i öfrigt påräkneliga inkomster bestridas." Emellertid ber jag i parentes få förklara, att jag ingalunda tillhör deras antal, som tidt och ofta framställa klander mot Stats-Utskottet för dess otillräckliga motivering eller för ett eller annat begånget misstag; tvärtom tror jag, att vi äro Utskottet tack skyldiga för den iver, hvarmed det arbetat så väl vid denna som vid föregående riksdag, och hvarigenom Utskottet då gjorde det möjligt för oss att inom föreskrifven tid åtskiljas. Jag tror, att Utskottet gör rätt uti att icke ingå i för långa motiver, och om några missstag i dess Betänkanden inflyta, så hafva ju Utskottets ledamöter tillfälle att här förklara detta; och det synes mig i allmänhet bättre att genom kortare motiveringar söka påskynda ärendenas afgörande, än om vi skulle uppehållas genom mångskrifveri. Men om detta i allmänhet är min åsigt, får jag dock förklara, att i en så viktig fråga som denna, der åtminstone Utskottets majoritet bort kunna vara öfvertygad både af den diskussion, som inom Utskottet ofelbart vid frågans afgörande förekommit, och af dess egen rättskänsla, att en ganska stor del af Svenska folket icke kunnat dela dess åsigt, — det under sådana förhållanden väl varit Utskottets ovilkorliga pligt att framställa skäl för hvad det föreslagit. Utskottet har icke gjort detta; och jag finner det ganska klart, ty Utskottet har icke *kunnat* framlägga några sådana. Men Utskottet har derjemte yttrat, att vid gjorda beräkningar detsamma funnit, "att utan fondens minskning dess utgifter för nästkommande år kunna med ett vida mindre anslag än det nu därför uppförda och i öfrigt påräkneliga inkomster bestridas." Då Utskottet föreslagit en så viktig, så ömtålig och så grannliga fråga som den nu förevarande, så hade det enligt min tanke varit Utskottets ovilkorliga pligt att äfven framlägga de beräkningar, hvarom här talas. Utskottet har icke gjort detta, och jag tror att Utskottet ur sin egen synpunkt i detta hänseende ganska försigtigt förfarit, ty en sådan uträkning hade varit lätt att i väsentliga delar här vederlägga. Det torde vara ganska svårt att på förhand uppgöra en sådan beräkning för 1869, då det är omöjligt här afgöra de tillskott till Telegrafverket, som omständigheterna kräfva, och de många andra viktiga frågor, som kunna Kongl. Maj:t underställas, och hvilka landets väl fordrar att de af honom under-

stödjas. Men vi hafva likväl sett ett försök, en tillstymmelse till en sådan beräkning i motionen, der motionären uppgifvit, att utgifterna för år 1869 skulle belöpa sig till 655,500 R:dr. Det är dock af chefen för Finans-departementet nyss åberopadt, hvad ock af det Kongl. Maj:ts Proposition angående Ridderstolpeska huset bifogade Statsråds-protokoll tydligen och klart framgår, att för 1868 komma dessa utgifter att uppgå till nära 1,100,000 R:dr; och hvarutaf man således torde kunna draga den slutsatsen, att motionärens beräkning för 1869 icke heller kan hålla streck.

Jag skulle kunna hafva åtskilligt att ytterligare anföra i denna fråga, men jag tror att jag icke längre bör taga Kammarens tid i anspråk. Hufvudsaken är, att vi böra ställa oss på rättens synpunkt, och då jag anser att Stats-Utskottet icke gjort detta, yrkar jag afslag å dess Betänkande.

Herr Ribbing: Innan vi gå till afgörandet af denna fråga, synes det mig vara af vigt, att vi göra oss klart reda för hvad den i afseende på handels- och sjöfartsfonden innebär. Motionären har vid den diskussion, som föreföll då hans motion remitterades, förklaradt, att hans mening icke är att rubba Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden, och samma förklaring har sedermera äfven Stats-Utskottet afgifvit. Men förhåller det sig verkligen på sådant sätt? För min del vet jag icke något annat sätt att definiera hvad en fond är, än att uppgifva dess tillgångar och till hvilka utgifters bestridande dessa tillgångar äro afsedda. Således: hvad är handels- och sjöfartsfonden? jo, det är den fond, som har de och de tillgångarne och de och de utgifterna. Tager man nu bort den största af dess tillgångar, så står visserligen handels- och sjöfartsfonden, med resten af sina tillgångar, till namnet kvar; men i verkligheten har den likväl blifvit någonting helt annat, ty den är icke längre samma fond, som förut hade de och de tillgångarne och de och de utgifterna. Detta är ju här så mycket tydligare, som, enligt sammanstående uppgifter, fondens behållning vid innevarande års utgång kommer att utgöra 359,000 R:dr, och detta belopp är af motionären beräknadt att betäcka 1869 års utgifter; behållningen är således sedan borta. Hvad återstår då af fonden? jo, de utlånade kapitalen, hvilka årligen medelst successiv amortering förminskas! Således återstår af fonden tillgångar, som årligen försvinna, under det att dess egentliga tillgångar äro borta. Frågan gäller här icke, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt skall vara kvar och att blott några af fondens inkomster skola borttagas; frågan är: skall *fonden* i Kongl. Maj:ts hand vara kvar eller icke? Det synes mig viktigt att vi hafva detta för ögonen. Nu kan man säga, att här är blott fråga om inkomsterna för år 1869; visserligen! men för det första har denna Riksdag genom bifall till motionen för sin del borttagit fonden i dess reela betydelse, om den borttager dess inkomster, lemmande åt en annan Riksdag att möjligen restituera densamma; för det andra har den derigenom äfven till väsendtlig del förberedt fondens totala försvinnande för framtiden; ty då det framdeles blifver fråga om nytt anslag — när intet förut är befintligt — så tillåter jag mig uttala den tro, att det är högst osannolikt, att någon kommande Riksdag, derest tiderna icke äro mycket olika dessa, skall bevilja ett sådant eller bifalla ett då *nytt* anslag. Vid

sådant förhållande, — och jag önskar att Kammaren gör sig klart reda derför, att om man låter fonden stå till namnet qvar med så småningom försvinnande tillgångar, så är detta i själfva verket att upphäfvande vid sådant förhållande blifver frågan den, om ett sådant upphäfvande eller borttagande bör ske. Jag skall icke vidlyftigt inlåta mig på den s. k. rättsfrågan; jag vill endast påminna, hvad äfven af Herr Civilministern anmärktes, att den analogi emellan Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om tolagsersättningen och den förevarande, hvilken af motionären anförts och ansetts ega full bevisningskraft, denna analogi finnes icke, och kan således icke användas för bevisningen. Ty vid tolagen var det fråga om en tredje man — städerna och *båda* Statsmagternes garanti af denna *tredjes* rätt — men här deremot är det icke fråga om någon tredje man, utan om ett direkt förhållande emellan de båda statsmagterna; detta utgör en sådan olikhet i anordningen, att, om det i fråga om tolagsersättningen var bestämdt, att städerna icke kunde mista denna utan att båda Statsmagterna gingo in derpå, men någon liknande bestämmelse icke finnes i fråga om handels- och sjöfartsfonden, så har detta sin enkla förklaring deruti, att båda Statsmagterna här hafva förbundet sig att hålla och respektera hvad de öfverenskommit, den ene med den andre. Det får medgifvas, att något i egentlig mening juridiskt kontrakt emellan de båda Statsmagterna icke kan ifrågakomma, lika litet som mellan särskilda stater, emedan någon tredje man öfver dessa icke finnas, hvilken, som fallet är vid alla verkliga juridiska förbindelser, medelst tvång skulle kunna tillhålla den ena kontrahenten att, i fall af tvist eller tredska, fullgöra hvad han till den andra åtagit sig. Men om här ej kan vara fråga om något egentligt juridiskt tvång, så ej heller om *den* slags noggrannhet i öfverenskommelsens stilisering, att man bedömer dess giltighet alltefter som ordalagen inför domstol skulle ega bevisningskraft. Deremot, ju mindre öfverenskommelser emellan statsmagterna kunna göras gällande med juridiskt tvång, desto viktigare blir att på det noggrannaste iakttaga ett annat och inre, som emellan dem måste ega rum, ett moraliskt tvång, som icke medgifver, att ens misstanken får uppstå derom, att den ena magten skulle vilja undandraga sig hvad den förbundet till emot den andra. Jag vill nu icke säga, att en sådan förbindelse skall gälla för evärdeliga tider; jag vill tvärtom medgifva, att sådana omständigheter kunna gifvas, då ett upphörande deraf kan komma i fråga. Jag skall sedan återkomma till frågan, om sådana omständigheter nu i ifrågavarande fall äro för handen. Innan jag derom yttrar mig, vill jag anmärka, att, äfven om jag förutsätter att så i någon mån vore händelsen, så anser jag likväl att detta ingalunda får hindra att, om man vill en minskning i inkomsterna å fonden, man må iakttaga den enda rätta formen för att dervid gå till väga, nemligen att i en skrifvelse till Kongl. Maj:t anmäla, att tiderna äro så svåra — eller hvilka skäl man vill anföra — att Riksdagen måste vara betänkt att, i den mån redan anordnade utgifter sådant medgifva, yrka nödvändigheten af en sådan åtgärd, och derföre anhålla hos Kongl. Maj:t att ej vidare besluta några nya utgifter å samma fond. Det är af vigt att Statsmagterna sinsemellan iakttaga den grannligheten, att det icke ens uppkommer en skugga af misstanken derom, att de vilja kifvas med hvarandra

om magten, eller använda magten för att, utan öfvervägande af hvad grannlagenhetens fordringar bjuda, begagna sig af tillfället, den ena på den andras bekostnad. Och för *hvem* är detta så viktigt? för det gemensamma fäderneslandet. Men redan den form, hvori Stats-Utskottet har tillstyrkt de åtgärder, som det ansett nödiga, vore för mig tillräcklig för ett anslag; ty denna form är sådan, att Utskottet utan någon undersökning, som håller streck, huruvida de utgifter, som antingen redan äro bestämda och af Kongl. Maj:t afgjorda i god tro att ega en dispositionsrätt, som af Ständerna blifvit honom gifven, eller utgifter, som till hans afgörande föreligga, sådant tillåta —, att, säger jag, Utskottet, utan ansende på de förbindelser Kongl. Maj:t sålunda iklädt sig, råder oss att borttaga största delen af inkomsterna, i stället att först hos Kongl. Maj:t göra en framställning af den nödställda belägenheten, eller sådant, och om hvad derföre kunde vara önskligt och nödvändigt att vidtaga.

Men jag uppkastar för det andra den frågan: äfven om man sålunda ville förändra formen för sin framställning, för att få veta hvad för Kongl. Maj:t är möjligt utan att rygga ingångna förbindelser, innan man fattar sitt beslut, är det just så alldeles oeftergifligen nödvändigt och lämpligt att *nu* göra en förminskning i fondens tillgångar? Jag fattar fullkomligt och jag får säga på det upprigtigaste, att jag önskar kunna bidra till all den sparsamhet, som med afseende på landets tillgångar är behöflig och möjlig att iakttaga; men här återstår den frågan: blir en sådan indragning en *verklig* besparing? och, om så är, finnes det icke möjligen här andra skäl så viktiga, att de motväga en eljest loflig och berömvärd sparsamhet?

Såsom sitt syfte har motionären uppgifvit behovet att spara och genom kalkyler sökt ådagalägga att så skulle ske genom bifall till hans motion. Utskottet har icke meddelat detaljerna af sin kalkyl, men förklarar sig hafva kommit till samma resultat som motionären. Nu har likväl motionären funnit det vara möjligt att inbespara ända till 750,000 R:dr; under det att Utskottet endast funnit möjligt att inbespara 500,000 R:dr; redan denna differens på en tredjedel af beloppet, eller på icke mindre än 250,000 R:dr, synes dock visa att de gjorda kalkylerna icke varit så säkra. Och detta är ju naturligt, ty om någonsin det ordspråket kan ega sin tillämpning, så är det här, att "man har gjort upp räkningen utan värden". Man har en gång lemnat anslag till denna fond med förklaring, att Kongl. Maj:t egde att förtoga öfver densamma; men nu gör man upp en beräkning huru fondens utgifter för *följande* år skola reduceras; huru är detta öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts dispositionsrätt? I sjelfva verket innebära dessa kalkyler att Kongl. Maj:t redan förlorat sin dispositionsrätt, ty man beräknar efter hvad som skett förut och säger dermed att Kongl. Maj:t icke får göra nya dispositioner. Det är derföre helt naturligt att en tredje kalkyl kommit fram, differerande ifrån båda de ofvannämnda, och en sådan har verkligen varit synlig i N:o 58 af Post- och Inrikes tidningar och utgöres af ett yttrande till Statsrådets protokoll, samt är således fullt officiell; men under det att de tvänne föregående kalkylerna, motionärens och Utskottets, haft till förment resultat inbesparingar af respektive 750,000 och 500,000 R:dr, visar sig deremot

af den sista, att för innevarande år skillnaden mellan inkomsterna och de beräknade utgifterna är en knappt nämnvärd summa, åtminstone icke hvarken 500,000 eller 750,000 R:dr och att största delen af dessa utgifter äro af art, att de *måste* utgå äfven för följande år. Hvilken blir då den egentliga besparingen på denna åtgärd? Jag tror icke att det kan falla Kammaren in att vidtaga sådana åtgärder, som skulle lägga hinder i vägen för Kongl. Maj:ts uppfyllandet af med främmande magter redan ingångna traktater, såsom t. ex. att fullgöra afbetalningarne för Öresunds — och Scheldetullarne, eller att sätta i verket redan beslutade dispositioner. Följden af indragningen vore alltså endast den, att Riksdagen i form af särskilda anslag finge bevilja medel för alldeles samma ändamål, och således blefve besparingen rentaf ingen. Medgifvas måste väl att kanske icke alla beslutade utgifter kunna vara bindande, men att de största och hufvudsakligaste äro det, lärer väl vara utom allt tvifvel.

Vidare gör jag den anmärkningen, att hvarken i motionen eller i Utskottets Betänkande finnes ett enda ord af klander öfver det sätt hvarpå, eller de ändamål hvartill fondens tillgångar hittills blifvit använda, och jag har också svårt att tro det man vill klandra att telegrafer inrättas, att kanaler öppnas, eller att penningarne användas för dylika och med dem jemförliga produktiva ändamål. Ej heller har man kunnat säga, att tillgångarne legat hopade inne i kassan, utan att släppas ut i den allmänna rörelsen, tvärtom har det inestående beloppet utgjort endast 359,000 R:dr, eller omkring en tredjedel af årsinkomsten; lika litet har man förklarat, att Staten icke för framtiden har råd att bekosta de betydliga, om ock nyttiga, utgifter, som af denna fond blifvit bestridda, eller likartade. Alltså, huru man än ser saken, blir den ekonomiska vinsten af indragningen högst obetydlig, ty de besparade utgifterna återkomma under andra och nya namn, och hvad som kunde blifva besparadt har icke förklarats onyttigt eller för framtiden obehöfvt.

Men under sådana förhållanden ställer sig saken i själva verket så, att bifall till Utskottets förslag innebär ett borttagande af en del af Konungens magt från honom, för att lägga den i Riksdagens händer. Är då en sådan åtgärd nu önskvärd? Jag tror det icke. Jag har mig icke bekant något annat konstitutionellt land, der Riksförsamlingen så i detalj, som här i Sverige, granskar alla till statsförvaltningen hörande frågor, och jag för min del önskar alldeles icke någon vidare utsträckning af denna detaljgranskning. I andra länder anslår Representationen runda summor, inom viss begränsning, åt Regeringen för vissa angifna ändamål, och detta är utan tvifvel det riktigaste, åtminstone vid *sådana* detaljangelägenheter som de, för hvilka handels- och sjöfartsfonden är till, ty genom att ingå i hvarje fråga dels försenar Representationen dess utförande, dels skulle den ofta ledas till mindre goda resultat, och sannolikt är, att medlen ofta blefve sämre använda, om en minister i hvarje fall måste tillspörja Representationen huruvida den telegraflinien skall anläggas der eller en annan här, än om afgörandet häraf öfverlemnas åt Regeringen, som är i tillfälle att i hvarje fall inhemta de säkraste och tillförlitligaste upplysningarne.

Detta är dock icke hufvudsaken för mig i nu förevarande fall, utan denna är en annan allmännare, på hvilken jag vill fästa uppmärksamheten,

då den berör ett förhållande, som icke bör förändras utan de mest framstående och talande skäl. Är *nu* regeringsmagten så öfvermäktig Riksdagen, att en sådan öfverflyttning af magt, som jag nyss nämnde, är af behovet påkallad? Jag svarar härpå nej. Jag svarar sålunda, först med afseende på de båda magternas närvarande ställning till hvarandra, och vidare svarar jag nej vid en blick på historien. Ty det är icke första gången frågan om en dylik öfverflyttning nu uppstår, utan vi hafva haft den i ett förgånget tidevarf, hvilket jag icke vill önska mitt fädernesland tillbaka, lika litet som det anslag, som af detta tidevarfs öfverdrifter följde, jag menar tidsperioden från 1720 till år 1809 med dess händelser. Man skall säga, att detta är att använda stora ord vid behandlingen af en liten sak, men så är icke förhållandet; ty ehuru den nu föreslagna öfverflyttningsåtgärden icke ser så stor och betydlig ut, tror jag mig dock kunna påstå, att den alldeles icke innebär någon obetydlighet. Jag har redan visat att fondens tillstånd är sådant, och att utgifterna äro af den beskaffenhet, att om Riksdagen borttager en större eller mindre del af dess tillgångar, Riksdagen måste bevilja andra medel till dessa utgifters bestridande, blott beviljandet *då* kommer att bero ej af Kongl. Maj:t utan i hvarje särskildt fall af Riksdagen. Detta är första steget, vid hvilket man måste noga betänka sig, ty om det en gång är taget, så drifver sakens egen inre nödvändighet Representationen att fortfarande framgå på den en gång beträdda banan, och att detta icke är någon tom föreställning, det visar oss den period af vår historia, jag nyss tog mig friheten nämna, mer än tydligt, om vi jemföra 1720 års män, deras uppfattning af friheten och deras åtgärder till upphjelpande af det genom årslånga lidanden utarmade fäderneslandet, samt statsmännen från 1738 och de följande riksdagarne, samt gifva akt på den rigtning den inre förvaltningen tog, den småningom skeende utbildningen deraf till året 1772; hela denna långa tid visar mer än väl huruledes tilldragelser fortgingo par force des consequences i den en gång intagna rigtningen.

Huruvida någon här delar dessa mina åsigtter, det känner jag icke, och vet således icke heller huruvida framförandet af desamma varit i det afseendet lämpligt eller möjligen helt och hållet ändamålslost, men *det* ändamål vet jag mig deremot härmed hafva vunnit, att jag fritagit mig från all delaktighet i beträdandet af en bana, deri de redan en gång förut trampade spåren och det slut, till hvilket dessa ledde, afskräcka från hvarje nytt försök i samma rigtning. På grund af hvad jag nu haft äran anföra yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Med Herr Ribbing instämde många af Kammarens ledamöter.

Herr Hierta: Om man skulle låta de föregående talarnes anföranden göra alltför starkt intryck på ens uppfattning af denna fråga, så skulle väl jag och, tillika med mig, majoriteten inom Stats-Utskottet vara färdig att digna under bördan af de förebräelser, som mot Utskottets hemställan blifvit utslungade, men lyckligtvis torde de stora orden icke betyda så mycket, som med dem möjligen åsyftas, och jag tror att man kan derifrån afräkna ganska mycket. Emellertid kvarstår icke så obetydligt, då dessa Herrar beskyllt Utskottet för kontraktsbrott, svek, rättsrevolutioner, försök att borttaga en del af magten från Konungen för att lägga den i

Riksdagens händer, med flera svåra gravamina, ja man har till och med frammanat skuggorna från frihetstiden för att dermed afskräcka Representationen från att taga ut det steg Utskottet föreslagit. För mig, som haft tillräcklig tid att tänka öfver denna sak, och som icke är eller från längre tider aldrig varit ovan att se moln på riksdagshimmeln, hvilka dock så småningom spårlöst försvunnit, för mig, säger jag, förefaller denna fråga ganska enkel. Man har nemligen mycket rätt, då man säger att ett kontrakt finnes, hvarefter man har att gå vid bedömandet af denna fråga. Detta är sannt, men det finnes också blott *ett* sådant och detta är den 57 § af vår Regeringsform, som juder, att Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen vid allmänt riksmöte. Jag har sedan längre tid tillbaka sökt göra mig förtrogen med våra grundlagars innehåll, men jag har aldrig kunnat i dem upptäcka något ställe, som skulle kunna medgifva grundlagsenlig rätt för någon annan, än just Riksdagen, att beskatta det Svenska folket. Här har vidare yttrats, att Riksdagen icke hade någon juridisk rätt att bestämma öfver dessa medel, men denna rätt innefattas i detta fall uti statsrätten, som åter uppgår uti eller utgöres af grundlagen, och om man vill bestrida giltigheten af dennas stadgande i detta fall, så måste de skäl nödvändigt anföras, hvarpå man grundar ett dylikt påstående.

Vi hafva i början af diskussionen afhört en intressant framställning af Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet, gående ut på att visa, att det vore i hög grad betänkligt att undandraga Kongl. Maj:t dispositionen öfver handels- och sjöfartsfonden, och det förundrar mig alldeles icke, ty nog är det ganska angenämt att hafva stora medel om hand, och att kunna deröfver förfoga. Vi hafva af Herr Civilministern hört uttala den åsigt, att då konvojkassan öfvergick i handels- och sjöfartsfonden, som i sammanhang med regleringen af tolagsafgiften, bestämdes till ett visst belopp, ett undantagsförhållande skulle hafva uppstått, samt att Rikets Ständer då genom ett fördrag afhändt sig rättigheten att öfver dessa medel vidare förfoga. En sådan åsigt kan jag dock icke godkänna, ty om, i det ögonblick grundlagen stiftades, en sådan fond som den, hvarom här nu är fråga, fanns till och blifvit bildad genom bidrag från Statens sida, så måste det stå fast, att alla medel, som sedermera genom afgifter tillflutit denna fond, måste betraktas såsom beskattningsmedel, hvilka endast af Rikets Ständer kunde påbjudas. Visserligen är det sannt, att desamma genom ett tyst medgifvande af Representationen för obestämmd tid varit ställda till Regeringens disposition, men deraf följer alldeles icke att det ej vidare tillhör Riksdagen att afgöra om fortsatt beviljande af lika stora tillskott eller icke. För min del tror jag alltså, att det icke ligger något misstroende uti Utskottets förslag, och att detta endast är en hemställan till Riksdagen att utöfva en af dess i grundlagen medgifna rättigheter. Efter 1809 års riksdag hafva Rikets Ständer haft rättighet att säga: "denna fond skall åtnjuta så och så mycket af tullmedlen, så och så mycket utaf tolagsmedlen" o. s. v. och så har äfven tillgått, men icke får man antaga att *en* Riksdag har rättighet att rör alla tider binda Svenska folket vid någon viss utgift, och icke heller får man väl påstå, att den ena Riksdagen eger magt binda händerna på alla de kommande, utom möjligen i sådana frågor, som röra tredje mans rätt, och äfven då torde

man kunna sätta i fråga, huru vidt den juridiska skyldigheten för efterkommande sträcker sig. Här är nu emellertid icke fråga om någon tredjes rätt, utan denna fråga rörer endast de tvänne Statsmagterna, Regeringen och Representationen, sins emellan, och här är det således endast grundlagen, som bestämmer rättsgrunden för öfverlåtelsen. Här är ett helt annat förhållande än i fråga om statsskuld, ty det finnes alltid något juridiskt bindande så snart lån kommer i fråga; den allmänna moralen förbjuder att bryta en öfverenskommelse för en viss tid, hvarigenom rättskränkningar skulle åstadkommas; och sådana förbindelsers fullgörande skulle jemväl kunna med våld framtingas, om styrkan dertill finnes, t. ex. i biträde af en främmande magt åt fordringsegarnes anspråk, men här, der öfverenskommelsen gäller obestämd tid och ej berör någon annans rätt, här kan den ej sträckas längre än grundlagen medgifver.

Den näst siste talaren har anmärkt, att motionären, för den händelse han funnit, att indragning af det öfverskott fonden kunde undvara borde ega rum, hade bort föreslå en underdånig skrifvelse härom till Kongl. Maj:t. Derpå tillåter jag mig att svara, att, i fall Riksdagen bifaller Utskottets hemställan om den nedsättning i anslaget till sjöfartsfonden, som af motionärerne blifvit begärd, skrifvelse härom kommer att till Kongl. Maj:t aflätas, ty hvad skulle denna skrifvelse innehålla annat än en anmälan af det fattade beslutet? Aldrig lärer det väl kunna vara meningen, att man skall begära att få göra hvad man har rättighet till?

Hufvudpunkten, hvarpå motståndarne mot Utskottets förslag stödjade sig, är att de uppsökt ett skäl, som jag, för min del, måste anse vara endast och allenast ett skenskal, men hvilket de med mycken tillförsigt åberopa, då de säga, att Kongl. Maj:t, när han lemnade sitt bifall till medlens förflyttande från konvojkommisariatet till Statskontoret, då visade ett så välvilligt medgifvande, att detta endast borde öka Riksdagens förbindelse att icke röra vid dessa medel, i stället för att uppmuntra Representationen att indraga någon del deraf. Jag tillåter mig dock påpeka, att genom detta medgifvande icke någon förändring eller rubbning skett i hvarken Representationens eller Konungens rätt, ty samma rättighet att kontrollera fondens tillgångar finnes nu när de blifvit öfverlemnade till Statskontoret, som förut när de handlades af konvojkommisariatet, och tydligt är att tillgångarne tillkomma nu på alldeles samma sätt som då, genom tillskott af bevillningsmedel. Kongl. Maj:ts rätt att disponera fonden lider alldeles icke någon inskränkning genom bifall till Utskottets förslag, ty han kan i morgon dag förklara, att medlen skola åter lemnas till ett nytt konvojkommisariat, hvilket ju ganska väl kunde låta sig göra, då Kongl. Maj:t eger rätt att organisera embetsverk, med undantag af den lilla omständigheten att lönerna för embets- och tjänstemännen derstädes af Representationen bestämmas och anslås. Således bortfaller denna grund, hvilken här blifvit anförd, såsom ett hufvudskäl mot förslaget.

Men nu återstår att se huruvida Utskottet gått för långt i sak, och om ej fondens tillgångar, efter indragning af de härtill ifrågasatta 500,000 riksdalerna, blifva tillräckliga för betäckande af utgifterna, så att Regeringen kan berga sig med återstoden. Att hvarken bristande grannlaghet eller mistroende till ministären varit källan till Utskottets hemställan

framgår klart derutaf, att Utskottet i sin motivering säger: "I den af Riksdagen Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden torde någon rubbning icke böra ifrågasättas; men då Utskottet vid gjorda beräkningar funnit, att utan fondens minskning dess utgifter för nästkommande år kunna med ett vida mindre anslag än det nu derför uppförda och i öfrigt påräkneliga inkomster bestridas, samt Statsverkets betryckta ställning gör nödvändigt att, der sådant utan verklig olägenhet kan ske, så mycket som möjligt inskränka utgifterna, så har Utskottet icke tvekat tillstyrka de i ämnet väckta motionerna, på sätt som skett." Enligt den beräkning, som i Utskottets Andra utgiftsafdelning uppgjordes, ansåg majoriteten, att Regeringen skulle för nästa år kunna berga sig med 250,000 R:dr, och de, som i Utskottet förde Regeringens talan, medgäfvö till en viss del detta förhållande, på grund hvaraf ock Utskottet stadnade i det beslut som nu föreligger. Skulle nu så vara att anslaget är eller blir för knappt, så möter ju intet hinder att nästa riksdag förhöja detsamma, men om deremot en besparing kan åvägbringas, så vet jag sannerligen icke något skäl, hvarför den icke kan användas till betäckande af statsbristen, och är det väl lämpligt att från Statens kassor utlåna penningar, då Riksgälds-kontoret kämpar med stor brist och sjelft sträfvar för att på drägliga vilkor erhålla lån?

Det talas mycket om sparsamhet, och man lägger isynnerhet på Stats-Utskotts-ledamöternes hjertan att iakttaga all möjlig hushållning, men vid föredragning af ärendena, så ropar man vid hvarje punkt: "här kan icke någon inskränkning ske, här måste beviljas hvad som blifvit äskadt", och så vidare, och jag frågar, huru är det då möjligt att iakttaga den af den allmänna rösten så högt påkallade sparsamheten? Jag tvär mina händer, och vågar påstå, att jag och de med mig liktänkande inom Utskottet gjort allt hvad på oss kunnat ankomma för att få besparingar att komma till stånd.

Så länge 57 § Regeringsformen kvarstår i all sin gällande kraft, kan jag icke medgifva, att någon inskränkning i Konungens magt och myndighet nu är ifrågaställd, hvadan jag finner mig föranlåten yrka bifall till Utskottets förslag. Som sannolikt motionären eller ock någon ledamot af Stats-Utskottets utgiftsafdelning kommer att lemna upplysningar om de utgiftsposter, som här äro i fråga, vill jag icke längre uppehålla Kammarens tid, utan afslutar med det tillkännagifvande, att jag velat å Utskottets vägnar, i fall sådant varit mig medgifvet, reservera mig mot de skarpa tillvitelser och beskyllningar, man här funnit tillståndigt att rigta mot majoriteten af Utskottets ledamöter.

Herr Friherre Alströmer: Jag har ej förut yttrat mig under de öfverläggningar, som hittills här egt rum i fråga om statsregleringen. Denna min tystnad har varit föranledd deraf, att jag respekterat den anda af sparsamhet, som dervid inom Kammaren visat sig, och att jag ansett Kammaren hafva varit i sin goda rätt vid fattandet af de beslut, hvilka hittills gjort sig i de till statsregleringen höranda frågor gällande. Men det nu förevarande ämnet är af en alltför genomgripande natur, för att jag skulle kunna med tystnad förbigå detsamma, i synnerhet då Utskottets förslag deri synes mig hafva tillkommit genom ett förhastande. Jag

stödjer detta mitt påstående derpå, att Utskottets motiver icke svara mot det resultat, hvartill Utskottet kommit.

Efter den sakrika utredning, frågan nu här vunnit, skulle det vara orätt af mig att ingå i vidare detaljer, hvarför jag vill betrakta densamma i dess allmänhet. Men derförinnan ber jag att få till besvarande upptaga en del af hvad den siste värde talaren yttrat. Han sade, att en Riksdag icke kunde hafva rätt att genom sina beslut binda en kommande Riksdag. Häri hade han onekligen till en viss grad rätt. Men om ock en Riksdag icke kan vara bunden af en föregående Riksdags beslut, så är det dock en Riksdags pligt att respektera en föregåendes åtgärder, ty annars beträder man en väg som kan medföra de våldigaste följder. Huru man än må betrakta saken, måste man dock medgifva, att de beslut, föregående Riksdagar i detta ämne fattat, ligga så nära på gränsen till mellan båda Statsmagterna ingångna aftal, att Utskottets förslag ej gerna kan försvaras, helst genom bifall till detsamma Representationen skulle göra ett angrepp ej blott på fondens inkomster, utan äfven sjelfva dess kapitaltillgång. Hvad denna angår, så har icke vid någon föregående riksdag blifvit ifrågasatt, att icke Kongl. Maj:ts dispositionsrätt dertill borde bibehållas oförkränkt; men jag hemställer till Eder, mine Herrar, om en sådan oförkränkt dispositionsrätt kan stå tillsammans med Utskottets förslag.

Den nämnde Stockholms-representanten har äfven sagt, att ett bifall till Utskottets förslag, enligt hans åsigt, icke skulle kunna uppfattas såsom ett af Riksdagen mot Regeringen uttaladt misstroendevotum. Vore frågan utredd och hade Utskottet visat, att uti fondens inkomster för år 1869 skulle komma att uppstå ett öfverskott utöfver utgifterna, som motsvarade den af Utskottet föreslagna afprutningen å inkomsterna, så kunde den siste talarens åsigt försvaras. Men då nu Utskottet icke gått så tillväga, hvilket visar att det ej tillbörligen pröfvat frågan, samt här blifvit ådagalagdt, att den föreslagna afprutningen icke kan stå tillsammans med den Kongl. Maj:t förut tillförsäkrade dispositionsrätt öfver fonden, deri Utskottet sjelft säger att någon rubbning ej torde böra ifrågasättas, så kan jag ej finna, huru ett bifall till Utskottets förslag skulle kunna anses annat än såsom ett misstroendevotum.

Man har äfven yttrat, att Utskottets förslag icke vore så farligt, då Utskottet deri endast skulle sagt, att Utskottet för sin del funnit det inkomsterna till fonden skulle kunna nedsättas med 500,000 R:dr, utan att någon minskning i sjelfva fonden skulle komma att ega rum. Om Utskottet sagt detta, så vore förhållandet helt annorlunda, men nu har Utskottet helt kategoriskt påyrkat, att fondens inkomster skulle med nämnda belopp nedsättas.

Hvad beträffar sjelfva rättsfrågan, så vidhåller jag mitt yttrande, att de af föregående Riksdagar i ämnet fattade beslut ligga så nära gränsen för ett aftal, att de ej böra i en knapp handvändning ensidigt rubbas.

Efter hvad jag nu anfört, anser jag äfven viktigt, att frågan äfven betraktas från kloketens synpunkt, och, mine Herrar, det är synnerligen angeläget, att vår nya Representation söker tillvinna sig icke allenast en tillfällig majoritets bifall, utan hela landets odelade aktning och förtroende. För att nå detta mål erfordras att Kammaren icke fattar beslut, som med fullt skäl kunna klandras, och bifaller Kammaren Utskottets förslag, så

tror jag, att den derigenom skadar sig sjelf mer än hela frågan är värd. Klokheten bjuder oss äfven ihågkomma, att om *vi* i denna fråga hafva magten i vår hand, så finnas andra frågor, der magten ligger i *Regeringens* hand. Jag yrkar afslag å Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Nils Larson: Det torde ursäktas mig, om jag vill söka att så godt som möjligt försvara min motion. Dervid vill jag i första rummet upptaga till besvarande något af hvad den andre talaren i ordningen yttrat, hvilket jag gör derföre att denne talare, såsom det förefallit mig, uppträdt med en viss passionerad ifver. Jag skall dock försöka att hålla mig lugn, och jag tror att jag äfven skall kunna det, då jag vet med mig sjelf, att jag står på fullkomligt lojal grund.

Hvad man än må säga om min motion, så är jag likväl öfvertygad, att ingen skall tillvita mig, att jag velat söka sak med en Regering, till hvilken jag hyser varm tillgifvenhet och stort förtroende, något som jag ofta både enskildt och offentligt uttalat. Redan vid remissen af motionen försäkrade jag, att jag icke åsyftade att ställa Regeringen i någon förlägenhet, än mindre bringa henne derhän, att hon icke skulle kunna fullgöra ingångna förbindelser. Jag har nu tillagt den ytterligare förklaring, som jag i detta afseende funnit nödig.

Den nämnde talaren har sagt, att han ej undrade på, att en sådan framställning, som den min motion innefattar, kunnat framkomma, men att han deremot förundrade sig öfver att den kunnat väckas af en person, hvilken, såsom jag, beklädt så magtpåliggande uppdrag och från Regeringens sida åtnjutit så stort förtroende. I anledning häraf erinrar jag om hvad jag nyss yttrat, och derom att jag med motionen icke afsett någon ting annat, än att Riksdagen skulle göra en besparing, som jag ännu tror mycket väl kan låta sig göra, och som är väl behöflig för fyllande af andra trängande behov.

Hvad densamme talaren yttrat om Utskottet tror jag ej att jag behöfver bemöta, då en af Utskottets ledamöter redan till en stor del besvarat dessa anmärkningar, hvilka sannolikt äfven komma att framdeles under diskussionen upptagas till vidare besvarande af andra ledamöter i Utskottet.

Jag öfvergår dertför till sjelfva frågan och ber att dervid få till en början göra några tillägg till den framställning af frågans historik, som här i början af diskussionen lemnades af Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet. Herr Statsrådet omnämnde, att handels- och sjöfartsfonden eller "konvoj-kassan", såsom den förut benämndes, tillkommit genom en så kallad extra licent, som vid 1723 års riksdag beviljades till handelns skyddande, och att vid 1766 års riksdag en dylik afgift beviljats med samma förbehåll som förut, att det handlande borgerskapet skulle genom deputerade taga del i förvaltningen och dispositionen af medlen; men derifrån gjorde Herr Statsrådet ett stort hopp, då han icke omnämnde hvad som i frågan förekommit emellan 1766 och 1818, då ett förut till fonden beviljad statsanslag af Ständerna indrogs.

I Kongl. Förordningen den 11 Februari 1779 påbjöds, att en afgift skulle utgå med en femtedel af tullen å vissa inkommande och utgående varor "till sjöfartens beskydd mot uppbringningar och andra under krigstider mellan vissa främmande magter tillfogade olägenheter", och lofvades

då tillika att afgiften skulle upphöra, så snart anledningen till pålagan upphörde.

I Kongl. Förordningen den 2 Februari 1797 "om en *tullförhöjning*" å vissa inkommande och utgående varor "till Medelländska sjöfartens fredande", påbjödes enahanda afgift åno, sedan under tiden något visst anslag af tullmedlen synes hafva varit för ändamålet afsatt, men befunnits otillräckligt; och gifves då enahanda löfte om afgiftens upphörande så snart det angifna behovet upphörde.

I Kongl. Kungörelsen den 8 Maj 1798 stadgas, att afgiften, "till lättad och mera jemnlighet", skulle utgå med 5 procent af hvarje tullklareringssumma; att utom sålunda fastställda 5 procent en särskild afgift af 1 procent på inkommande och 5 procent på utgående varor skulle erläggas för utrustande under året af en större konvojexpedition till *export*-handelns fredande.

I Kongl. Kungörelsen den 12 Mars 1799 påbjödes, att samma tillökning skulle äfven för det året fortfara, hvarefter i Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1800 påbjöds, att tillökningsavgiften skulle under det året och tillsvidare utgå.

I Kongl. Kungörelsen den 30 Mars 1802, angående avgifterna till Medelhafshandelns och sjöfartens skyddande, stadgas att, "som genom Barbareskstaternas tilltagande fordringar utgifterna till fredswerkets underhållande med dessa stater samt sjöfartens skyddande i Medelhavet de sednare åren så anseligen sig ökat, att de i sådant ändamål anslagna medel befunnits otillräckliga", skulle, i stället för de förut stadgade avgifterna, erläggas bestämda avgifter enligt upprättad taxa för exportartiklarne beck, jern, stål, koppar, messing, tjära, tran och trävirke samt å inkommande salt, men för alla öfriga såväl inkommande som utgående varor 10 procent af tullbeloppet, hvarjemte för hvarje skeppsläst af de fartyg, som försågos med Turkiska pass skulle utgöras en afgift af 6 sk. Specie.

Kongl. Kungörelsen den 19 April 1803 stadgar derefter, att de i 1802 års kungörelse och taxa bestämda avgifter skulle förhöjas till hälften derutöver, men för salt till dubbla beloppet. Afgiften af med Turkiska pass försedda fartyg förhöjdes till en R:dr Specie per läst, och skulle en lika afgift för fartygen erläggas äfven vid hemkomsten och för hvar år öfver ett, som de voro ute utan att hafva blifvit af olycka uppehållna.

Genom Kongl. Kungörelsen den 13 April 1825, den första som i detta ämne utfärdades efter införandet af vårt nuvarande statsskick, bestämdes enligt särskild taxa konvojavgiften för hvarje specificerad tullpliktig varuartikel, så väl inkommande som utgående, dels till visst belopp oberoende af både värdet och tullen, och dels till vissa procent af varuvärdet, varierande i sednare fullet mellan $\frac{1}{8}$ och 3 procent af detta värde; hvarjemte stadgades, att för alla i denna taxa ej specificerade varor skulle erläggas konvojavgift vid inkommande med 6 procent och vid utgående med 20 procent af tullbeloppet, samt att, om in- eller utförseln skedde med ofria fartyg, afgiften skulle erläggas i förra fallet med 40 och i sednare med 50 procent högre belopp än eljest.

Kongl. Kungörelsen den 6 November 1830 afskaffade tillsvidare lästetalsavgiften.

Genom Kongl. Kungörelsen den 10 September 1831 fastställes "för att förenkla uppbörden" (hvilket vid nästan alla förändringarne återopats såsom ett af de väsendtligaste skälen derför, isynnerhet då afgiften förhöjdes), en ny taxa, som upptager varorna under vissa klasser och bestämmer afgiften till 15 procent för första, 10 procent för andra och 5 procent för tredje klassen af inkommande, samt till 50 procent för första, 20 procent för andra och 15 procent för tredje klassen af utgående varor, allt af tullbeloppet; i öfrigt bibehållas föreskrifterna i Kongl. Kungörelsen den 13 April 1825 om förhöjning i afgiften för varor, som in- eller utföras i ofria fartyg äfvensom i fråga om lindring uti vissa fall.

Kongl. Kungörelsen den 27 April 1833 nedsätter afgiften på utgående varor till hälften af hvad Kongl. Kungörelsen den 10 September 1831 bestämmer. Kongl. Kungörelsen den 27 Februari 1835 afskaffar "tillsvidare" all konvojafgift å utgående varor. Derefter utfärdades slutligen på Rikets Ständers hemställan Kongl. Kungörelsen den 19 Juni 1835, hvars innehåll redan blifvit af förste talaren omnämndt.

Vidare har här blifvit nämndt, att konvojkommissariatets räkenskaper först efter 1830 undergått granskning af Rikets Ständers Revisorer. Förhållandet är verkligen så. En anmärkningsvärd omständighet föredde sig emellertid vid 1830 års statsrevision. Rikets Ständers Revisorer ansågo sig nemligen af sin instruktion förbundne att granska jemväl konvojkassans förvaltning och räkenskaper, hvarför de hos kommissariatet gjorde framställning om räkenskapernas utbekommande. Men kommissariatet förklarade, att det ansåg sig icke vara af *sin* instruktion förpligtadt att aflemna räkenskaperna till sådan granskning. Revisorerne ingingo med anmälan härom till Kongl. Maj:t, och anhöllo om nådig befallning till konvojkommissariatet att räkenskaperna aflemna; men Kongl. Maj:t gillade kommissariatets förfarande.

Hvad nu sjelfva rättsfrågan beträffar, så har här blifvit återopadt, att Rikets Ständer uti sin vid 1859—1860 årens riksdag beslutade skrifvelse förklarar, att den i nämnda skrifvelse begärda öfverflyttningen af handels- och sjöfartsfonden till Statskontoret icke åsyftade någon inskränkning i den myndighet Kongl. Maj:t deröfver egde utöfva, utan lemnade dispositionsrätten af densamma oförändrad. Mig förefaller det tydligt, att detta förklarande, såsom ordalydelsen också utvisar, icke innebär något annat eller mera, än att Rikets Ständer dermed erkännt, att Kongl. Maj:t egde en dispositionsrätt öfver fonden. Rikets Ständer ingingo ej i någon undersökning om beskaffenheten och vidden af denna dispositionsrätt.

Då blir frågan: hvori består denna dispositionsrätt och huru vidt sträcker den sig?

Enligt mitt förmenande kan den icke vara någon annan eller vidsträcktare än den, hvarom Regeringsformen talar, då den om statsanslag i allmänhet säger, att de äro under Konungens disposition att till de af Riksdagen pröfvade behof och efter den upprättade staten användas; ty något beslut eller förklarande från Rikets Ständers sida, hvarigenom en vidsträcktare rätt skulle hafva varit åt Kongl. Maj:t gifven, finnes icke. Vid 1834—1835 årens riksdag afgafs i detta ämne allenast enahanda förklaring som vid 1859—1860 årens riksmöte. Jag medger sålunda, att Kongl. Maj:t eger full dispositionsrätt öfver sjelfva fonden och öfver de

medel, som till densamma anslås, men också icke mera. Jag medger nemligen icke denna dispositionsrätt i så vidsträckt grad, att Svenska folkets urgamla rätt att genom Riksdagen allena sig sjelft beskatta, derigenom kan trädas för nära.

Nu vill man likväl söka bevisa, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt sträcker sig äfven till deltagande i bestämmandet af den afgift eller det anslag, som bör till fonden ingå, och beviset härför vill man finna deri, att frågan härom förut behandlats i ekonomisk lagstiftningsväg, så att Kongl. Maj:t sålunda ensam bestämt, både om en afgift skulle till fonden ingå och denna afgifts belopp. Men häri ligger misstaget, ty, ehuru Kongl. Maj:t förut behandlat dessa frågor i ekonomisk lagstiftningsväg, så har han likväl ej haft rätt att så förfara. Det var Gustaf III, som, några få år efter enväldets införande, först beträdde denna väg, att genom ekonomisk lagstiftning påbjuda en allmän beskattning; men oakadt sitt enväld, hade han dock icke enligt grundlagen någonting att skaffa med beskattningsrätten, hvilken fortfarande låg i Ständernas hand. Samma bana fortsattes af följande regenter ända till 1835, men den kunde naturligtvis efter 1809 års Regeringsform icke vara mera laglig än förut. Är det sålunda, såsom jag tror, odisputabelt, att den rätt att bestämma dessa afgifter, som en talare påstått hafva tillkommit Konungen, grundlagsenligen icke fanns till, så är det också gifvet, att de rättigheter, som derifrån deduceras, ej heller i verkligheten existera; och jag håller så mycket mera på denna sats, som jag fruktar att man med den motsatta, å en falsk grund byggda åsigten skulle kunna komma derhän, att äfven i åtskilliga andra fall Riksdagen ej skulle fritt få besluta i rena statsregleringsfrågor. Nu framhåller man vidare, att vid 1856—1858 årens riksdag den förändring vidtogs, att till handels- och sjöfartsfonden icke vidare skulle utgå någon särskild afgift, utan i stället ett visst anslag lemnas af tullmedlen. Det är bestämmelserna om denna förändring, som man nu vill förmena utgå ett kontrakt emellan Regeringen och Representationen, hvilket ej skulle kunna ensidigt rubbas af den sednare. Jag ber emellertid få fästa uppmärksamheten derpå, att i de omförmälda bestämmelserna icke ingår något vilkor om en förbindelse för Representationen att allt framgent låta detta anslag utgå till handels- och sjöfartsfonden, och detta skall man tydligare finna, om man dermed jemför det beslut, som vid samma riksdag fattades om regleringen af tolagen, hvarom det bestämdt föreskrefs, att någon ändring i regleringen icke får ske utan Konungens och Representationens sammanstående bifall. Hade meningen då varit att för framtiden binda Representationen äfven i fråga om anslaget till handels- och sjöfartsfonden, så är det alldeles gifvet, att ett dylikt förbehåll, som det nyssnämnda, icke skulle hafva ansetts öfverflödigt.

I öfrigt torde det tillåtas mig erinra, att, såsom redan förut blifvit anmärkt, vår grundlag icke tillåter Regeringen och Riksdagen eller de båda Statsmagterna att, i fråga om några ömsesidiga förhållanden, hvilka afse rätten att beskatta Svenska folket, ingå kontrakter eller uppgöra andra bestämmelser, som skulle gälla för längre tid, än den närmast förestående statsregleringsperioden. En öfverenskommelse, som skulle sträcka sina verkningar längre in i tiden, kan icke åvägabringas annat än genom

en grundlagsförändring i den ordning och form, som grundlagarne sjelfva föreskrifva.

För mig är det således alldeles klart, att, hvad rättsfrågan beträffar, inga betänkligheter kunna förefinnas för godkännande af Stats-Utskottets förslag. Men nu vill jag se till, hvilka behof, som kunna förefinnas för denna fond och huru stort anslaget till densamma således behöfver vara. Redan i min motion har jag anställt beräkningar i detta hänseende, och dessa äro grundade på officiela handlingar, nemligen på de stater, hvilka på nådig befallning upprättats af konvojkommisariatet. Dessa stater upptogo inga andra utgifter än min motion innehåller, men under den tid, som derefter förflutit, hafva andra utgifter tillkommit, och jag har derfore, med ledning äfven af de sednast erhållna upplysningarne, uppgjort en beräkning öfver handels- och sjöfartsfondens tillgångar och utgifter. Härvid vill jag först framvisa en beräkning, som för större enkelhets skull upptager tillgångar och utgifter för båda åren 1868 och 1869 i ett sammanhang.

De disponibla tillgångarne utgöra:

Den vid detta års början i fondens kassa befintliga kontanta behållningen	R:dr	359,500: —
Statsanslaget för 1868	„	750,000: —
Ränte- och kapitalinbetalningarne under år 1868 å fondens utlånade medel, utgörande, enligt af f. d. konvojkommisariatet gjord uträkning	„	234,000: —
Ränte- och kapitalinbetalningarne å samma medel under år 1869, hvilka sannolikt komma att uppgå till inemot enahanda belopp som under år 1868, men hvilka jag dock nu beräknar till blott	„	230,000: —
Handels- och sjöfartsfondens andel i Nya Trollhätte kanalbolags inkomster, hvilken andel, efter medelberäkning för åren 1863 till och med 1867, utgjort cirka 70,000 R:dr årligen, men dock bör beräknas endast till 50,000 R:dr för hvardera af åren 1868 och 1869, med tillsammans	„	100,000: —
Det af Stats-Utskottet tillstyrkta anslaget för 1869, som antages komma att beviljas	„	250,000: —
Summa under de båda åren <i>disponibla</i> medel R:mt R:dr		1,923,500: —

Utgifterna åter äro:

Årliga utgifter, enligt af f. d. konvojkommisariatet på Kongl. Maj:ts nådiga befallning upprättade stater, upptagna under litt. <i>a</i> till och med <i>t</i> uti min motion No: 115, för 1868	„	655,533: --
Dito dito för 1869, hvilka upptagas till samma belopp, ehuru sannolikt är, att en och annan mindre post genom dödsfall eller dylikt kommer att försvinna genom dödsfall eller dylikt kommer att försvinna	„	655,533: —
De under litt. <i>u</i> , <i>v</i> och <i>w</i> i samma motion upptagna anslag att utgå under år 1868	„	29,590: --

Transport R:mt R:dr 1,340,656: —

	Transport R:mt R:dr 1,340,656: —
samt enligt Kongl. Maj:ts nyligen fattade beslut:	
<i>dels</i> bidrag till elektriska telegrafverket	„ 94,400: —
<i>dels</i> lån till åtskilliga allmännyttiga företag, tillhopa	„ 140,000: —
<i>dels</i> ock ersättning till konsulter för hemsändande af nödständt sjöfolk	„ 1,360: —
Vidare bör här upptagas:	
<i>dels</i> tvåtredjedelar af kostnaden för anläggning af en vågbrytare vid Wenersborgs hamn, hvilken kost- nad på det hela är beräknad till 73,150 R:dr och afsedd att fördelas på tre år	„ 48,767: —
<i>dels</i> anslag för 1869 till pensionsanstalten för befäl- hafvare, styrmän och annat sjöfolk	„ 50,000: —
Dessutom bör eventuellt beräknas, för den händelse Kongl. Maj:ts förslag angående ombyggnad af f. d. Ridderstolpeska huset vinner Riksdagens bifall, två tredjedelar af det anslag, som för samma ombygg- nad skulle från handels- och sjöfartsfonden utgå	„ 55,000: —
Summan af utgifterna för de båda åren blir då R:mt R:dr 1,730,183: —	
De för samma år <i>disponibla</i> medlen utgjorde, enligt hvad nyss blifvit visadt	„ 1,923,500: —
Drager man derifrån nyssnämnda utgiftssumma	„ 1,730,183: —
så uppkommer ett öfverskott å de <i>disponibla</i> tillgån- garne af	R:mt R:dr 193,317: —

Nu har det visserligen här blifvit yttradt, att de på handels- och sjöfartsfonden anvisade, till förvaltningen af sjöärendena utgående anslag till sjökartekontoret och lifräddningsanstalterna icke på flera år uttagits från fonden, nemligen för sjökartekontoret icke sedan 1864 och för lifräddningsanstalterna icke sedan 1862. Dessa medel, utgörande tillhopa 148,500 R:dr, har man befarat komma att utfordras detta år och således skulle en tillökning med detta belopp uppstå i fondens utgifter. Det är dock, i min tanke, icke sannolikt, att dessa medel vidare komma att utaf förvaltningen af sjöärendena utkrävas, då man ansett sig icke behöfva dem under de år, för hvilka de varit afsedda. Man har visserligen, såsom ett skäl derföre att de icke hittills blifvit reqvirerade från fonden, uppgifvit, att sådant icke kunde ske förr än sjöförvaltningens räkenskaper blifvit afslutade, men jag förmodar att sedan 1864 dessa räkenskaper många gånger blifvit afslutade, och när man *då* icke ansett behöfligt att reqvirera dessa medel, är det icke heller sannolikt, att så skulle ske *nu*.

Vidare har här blifvit yttradt, att, då elektriska telegrafverket från och med innevarande år öfvertagit kostnaden för det optiska telegrafverket, men dervid fått den rätten sig tillagd att, om de sammanslagna telegrafverkens utgifter icke betäckas af dess inkomster, ersättning från handels- och sjöfartsfonden skulle för bristens fyllande vara att tillgå, hvarigenom kunde inträffa, att det hittills från handels- och sjöfartsfonden till optiska telegrafverket utgående bidrag, 30,000 R:dr, kunde rör detta och nästa år komma att erfordras. Af telegrafverkets räkenskaper finner

man dock, att detta verks inkomster under alla de sednare åren öfverstigit dess utgifter, så att någon brist lärer icke vara att befara, helst som dessa öfverskott varit så betydliga, att deraf kunnat användas 150,000 R:dr till anläggning af nya telegraflinier, utom 75,000 R:dr, som återbetalts till handels- och sjöfartsfonden på derifrån erhållna förskott för dylika anläggningar.

Vill man nu se, huru förhållandet gestaltar sig då man gör en beräkning öfver handels- och sjöfartsfondens tillgångar och utgifter särskildt för hvardera af åren 1868 och 1869, är jag äfven beredd att framlägga en dylik.

Hvad då först angår tillgångarne för år 1868, äro dessa:		
dels	den kontanta kassabehållningen vid årets början R:dr	359,500: —
dels	statsanslaget för innevarande år	750,000: —
dels	ränte- och kapitalinbetalningarne för året	234,000: —
dels	ock fondens andel i nya Trollhättekanal-bolags inkomster, utförd med hälften af den i förra beräkningen upptagna summa, eller	50,000: —
Summa tillgångar för år 1868 R:mt R:dr		1,393,500: —
Fondens utgifter för år 1868 äro:		
dels	de, enligt nyss omförmälda stater, utgående årliga utgifter	655,533: —
dels	de under litt. <i>u</i> , <i>v</i> och <i>w</i> i min motion upptagna anslag	29,590: —
dels	bidraget till elektriska telegrafverket	94,400: —
dels	de nyss omförmälda lånen till åtskilliga allmänna företag	140,000: —
dels	ersättningen för sjöfolks hemsändande	1,360: —
dels	hälften af den nyss för båda åren upptagna kostnadssumman för en vågbrytare vid Wenersborgs hamn, med utelemnande af öretalet	24,383: —
dels	ock hälften af det nyss beräknade bidraget till ombyggning af f. d. Ridderstolpeska huset	27,500: —
Summa utgifter för år 1868 R:mt R:dr		972,766: —
Tillgångarne för samma år voro, såsom nyss nämndes och då utgifterna för samma tid dragas derifrån med		1,393,500: —
		972,766: —
så uppstår ett öfverskott, utgörande en <i>disponibel</i> tillgång till 1869 af		R:dr 420,734: —
Om man dertill lägger öfriga tillgångar för 1869, nemligen ränte- och kapitalinbetalningarne, nyss beräknade till		230,000: —
andelen i nya Trollhättekanal-bolags inkomster		50,000: —
och det af Stats-Utskottet tillstyrkta anslaget		250,000: —
uppkommer för år 1869 en tillgång af R:mt R:dr		950,734: —
Utgifterna för år 1869 äro:		
De, enligt Staten utgående årliga utgifterna		655,533: —
Transport R:mt R:dr		655,533: —

	Transport R:mt	R:dr	
bidraget till anläggning af vågbrytaren vid Wenersborg,			655,533: —
utgörande för nämnda år	„		24,384: —
anslaget till pensionsanstalten för befälhafvare etc. . .	„		50,000: —
och slutligen bidraget för samma år till ombyggnad af f. d. Ridderstolpeska huset	„		27,500: —
Summa utgifter för år 1869 R:mt R:dr			757,417: —
Tillgångarne för år 1869 voro		„	950,734: —
Då derifrån afgå utgifterna för samma år		„	757,417: —

så återstår likaledes ett odisponerad öfverskott af R:mt R:dr 193,317: — eller samma behållning, som visade sig vid den för båda åren gemensamt uppgjorda beräkningen. Skulle man nu också antaga såsom en aflägsen möjlighet, att de 148,500 R:dr, som förvaltningen af sjöärendena låtit innestå i handels- och sjöfartsfonden, skulle under något af dessa år behöfva uttagas, visar det sig, att beräkningen i allt fall går ihop.

Nu har man ytterligare anmärkt, att denna beräkning tager i anspråk en del af fondens kapitaltillgång, och att detta icke skulle vara riktigt, såsom trädande för nära den dispositionsrätt öfver fonden, som blifvit Kongl. Maj:t tillerkänd. Men vi böra väl komma ihåg, att det icke är Riksdagen, som har disponerat fondens tillgångar till ofvan uppräknade utgifter, utan det är Kongl. Maj:t, och om i följd deraf det blir nödvändigt att gå på kapitalet, är sådant icke Riksdagens skull; och finner jag för öfrigt deri ingen fara. Jag erinrar mig med anledning häraf, att jag för några dagar sedan läste i tidningarne, huru en person blifvit uppkallad till poliskammaren här i staden och tilltalad för betlande, dervid han medgaf, att han egde ett kapital på 12,000 R:dr, men att han, det oaktadt, måste förskaffa sig sitt uppehälle genom tiggeri, emedan han ej kunde erhålla arbete och ej ville tillgripa kapitalet. Hans ursäkt gillades ej, utan han blef pligtfälld, tror jag. Nu vill man, att denna fond, som eger millioner, fortfarande skall åtnjuta ett mycket stort understöd af Statskassan, för att icke behöfva anlita något af sitt kapital. Detta tyckes verkligen gå för långt. Allt nog, vare sig att man betraktar rättsfrågan eller ser på den finansiella sidan af saken, kan jag ej finna något hinder möta för bifall till Stats-Utskottets förslag, hvarom jag således vördsamt anhåller.

Herr Hedlund: Om det föreläge att betrakta förevarande fråga ur ekonomisk synpunkt, kunde man utan tvifvel se saken från två sidor. Å ena sidan kunde man med fog säga, att ett embetsverk såsom telegrafverket borde, i likhet med post- och jernvägs-styrelserna, ställas under Representationens förfogande, i afseende på regleringen af verkets inkomster och utgifter. Likaledes kunde man anmärka, att åtskilliga anslag, som utgå från handels- och sjöfartsfonden till icke obetydliga belopp, undandragas Representationens pröfning. Särskildt kunde man såsom en oegentlighet framhålla, att så betydande årliga anslagssummor som de, hvilka utgå till Schelde- och Öresundstullens aflösande, äro fästade vid en så löslig grund som denna fond, hvilken icke stode under båda statsmagternas inseende och förvaltning. Men å andra sidan kan man äfven

säga att, då Regeringen i vårt land har så få medel till sin disposition, det icke kan vara för mycket, att den har en fond, sådan som denna, för bestridande af utgifter till oförutsedda behof i sådana fall, då Regeringen antingen icke kan göra en framställning till Representationen derom, eller också icke kan påräkna dess bifall till ett dylikt anslag. Detta skäl gällde dock visserligen mera för den tid, då vi icke hade årliga riksdagar. Emellertid har man icke hört någon påstå, att denna fond icke skulle hafva blifvit af Regeringen använd till gagneliga och nyttiga ändamål.

Vidare har man framhållit såsom en betänklighet, att konsekvensen af en rättighet för Regeringen att oinskränkt disponera öfver handels- och sjöfartsfonden och alltid kunna för densamma af Statsverket fordra hela det nu utgående anslaget kunde blifva den, att Regeringen endast lade på hög, så att denna fond kunde blifva särdeles rik, under det att landet i öfrigt möjligen befunde sig i en bekymmersam ställning. Jag medger, att en dylik konsekvens *kan* dragas, men det kan vara tids nog att tänka derpå, då någon sådan förvaltning af fonden föreligger, hvilket åtminstone icke nu är förhållandet.

Kan saken emellertid ur ekonomisk synpunkt betraktas från två sidor, torde det dock vara god tid att göra dessa betraktelser, sedan sjelfva rättsfrågan blifvit afgjord. Naturligtvis är det omöjligt för mig lika som för mängden af repräsentanterne att ingå i någon juridisk tolkning af de saken i fråga rörande förhållanden, och vi hafva icke heller några kronjurister, till hvilkas afgörande frågan kan hänskjutas. Men *ett* är dock visst, och derom torde alla vara ense, det nemligen, att *frågan är twistig*, och att, för fondens handhavande på sätt som hittills skett, åtminstone förefinnes en gammal häfd, som icke *en*, utan *flera* gånger blifvit af Representationen godkänd. Stats-Utskottet synes mig äfven hafva erkänt något sådant. då Utskottet i sitt besynnerliga Betänkande yttrar bland annat: "I den af Riksdagen Kongl. Maj:t tillförsäkrade dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden torde någon rubbning icke böra ifrågasättas." Huru kan då Utskottet, efter en sådan förklaring, föreslå att af *anslaget* till fonden indraga ett större belopp? Naturligtvis måste skälet sökas uti Utskottets förmenande, att fonden är något annat, än det till densamma utgående statsanslaget. Karakteren af en sådan lagtolkning har redan blifvit visad såväl af Herr Finansministern som af andre talare. Handels- och sjöfartsfonden är det tekniska uttrycket för icke ett samlat kapital, utan just *den årliga inkomsten*, såsom fallet också är med den så kallade tolagen. Stats-Utskottet har verkligen icke uti motiveringen gittat framdraga någonting, som vederlägger den af Herr Finansministern uttalade uppfattning i detta hänseende. Utskottet löper helt hastigt öfver rättsfrågan och den lilla motivering i det afseendet, som finnes, förefaller mig blott såsom advokatyr, men en advokatyr, som hvarken är skarpsinnig eller sådan, som rättrådige advokater begagna. Man torde således icke kunna bestrida, att rätten i detta fall, långt ifrån att vara klar, tvärtom är särdeles tvetydig. Men nu är det icke nog, när man vill ingripa uti en annans rättsförhållande, att man har rätten på sin sida, sådan att den kan slutligen framgå efter laga undersökning och dom, utan rätten måste vara obestridd. Om man deremot framställer ett rättsanspråk

anspråk, hvilket af vederparten bestrides, eger man icke att göra sin förmenta rätt gällande, förr än genom vederbörlig myndighets dom, kompromiss eller dylikt blifvit afgjordt på hvilken sida rätten ligger. Nu säges det visserligen: här föreligger ingen sådan fråga, ty Regeringen är icke part emot Representationen. Jag ber då, mine Herrar, få fästa uppmärksamheten derpå, att vi lefva i ett konstitutionellt samhälle, och att första principen för ett sådant är att det skall finnas två statsmagter, som visserligen skola samverka med, men äfven motväga hvarandra och derföre måste vara angelägna att ej ingripa den ene i den andras rättssfer. Då man nu vill rubba en rätt, som Regeringen för närvarande eger och fortfarande påyrkar, — jag säger påyrkar, ty vigten ligger derpå, — då man vill så förfara och till stöd derför endast har att åberopa Svenska folkets sjelfbeskattningsrätt, ser jag deri ingenting annat än en ny advokatyr. En ledamot af Stats-Utskottet, som här haft ordet, har behagat yttra, att nu endast vore fråga om att Riksdagen skulle för sin del besluta en förminskning i anslaget. Då en Utskottsledamot kunnat yttra sig så, måste jag väl antaga, att Utskottet äfven menat detta, men i sådant fall har Utskottet uttryckt sig alldeles origtigt, ty då hade beslutet bort lyda på ett helt annat sätt. Jag anhåller derföre, att några flere af Utskottets ledamöter och framför allt dess ordförande behagade tillkännagifva hvad som varit Utskottets mening i detta fall.

Att Regeringen ansett sin rätt att förfoga öfver denna fond obestriddig, framgår, enligt mitt förmenande, klarast deraf, att den iklädt sig förbindelser för anslags utbetalning från denna fond för en lång tid framåt. Nu har jag visserligen hört af motionären, som alltid sagt sig vara en varm vän af Regeringen, det naiva yttrande nyss fällas att, om genom en inknappning på anslaget, fondens kapitaltillgång behöfde anlitas, felet der-till icke blefve Riksdagens, ty det var icke Riksdagen, utan Kongl. Maj:t, som iklädt sig dessa förbindelser. Detta är också en konklusion, men nog tror jag den vara Riksdagen föga värdig.

För mig ställer sig frågan i rättsligt hänseende på den punkt, att hvar och en, som erkänner ett sedan lång tid tillbaka existerande faktum, eller med andra ord gammal häfd ega någon betydelse för bedömande af det rättsliga i ett förhållande, icke heller kan medgifva, att ett kontrakt sådant som detta hänsynslöst rubbas emot ena partens bestridande. Det är sagdt att frågan är grannlaga, och det är den i sanning, ty den gäller Riksdagens heder, dess känslor af sin pligt att fullgöra föregående Riksdagars förbindelser. Svenska folket lemnar åt sina ombud stor frihet, ja man kan säga full frihet i allt hvad som rör uppfattningen af den allmänna välfärden; men ett fordrar det af dem oafvisligt: aktning för lag och rätt. Öfvergifver Riksdagen denna fasta ståndpunkt, så har den ej blott satt på spel sina komitenters förtroende, den har, hvad värre är, förverkat den allmänna aktningen för en ädel nations folkvalda ombud; den har jäfvat det omdöme, som fosterlandsvännen trott sig kunna högt uttala inför eget land och andra länder: att Svenska Riksdagens Andra Kammare skulle komma att troget afspegla den nations karakter, hvars grunddrag ännu är hvad det i uråldriga tider varit: *rättrådighet*.

Jag är dock viss på att detta *ej* skall ske; jag är viss på att Kammarren *ej* skall fullfölja den bana, som Stats-Utskottet öppnat, och yrkar sålunda, med full förtröstan till den slutliga utgången, *afslag* på Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Herr Friherre Liljencrantz: Det synes mig, som ville man åt denna fråga gifva vida större proportioner än den i sjelfva verket eger. Man har nemligen i bifall till Stats-Utskottets förslag velat se ett brott mot ingångna aftal, och några talare hafva deri till och med trott sig finna ett steg på en bana, som man förut och synnerligen under sista seklet till föga lycka för fäderneslandet beträdt.

Den siste ärade talaren hade i sådant syfte ett yttrande, som jag i formelt hänseende beundrade, men jag beklagar att detsamma icke innehöll något för mig öfvertygande. Han anförde nemligen hurusom hedern ålade Riksdagen att respektera förbindelser af en föregående Riksdag för all framtid åtagna. Detta är sannt, men frågan är, huruvida de förbindelser, om hvilka nu är fråga, äro för all framtid åtagna; och jag skall längre fram söka ådagalägga att så *ej* är förhållandet.

Jag ber emellertid att först få bemöta några af den förste talarens argumenter. Han ville från den ifrågavarande afgiftens historiska ursprung leda sig till Regeringens rätt att allt framgent disponera öfver dessa medel. Jag deremot endast erinrar, att gränsen emellan Regeringens ekonomiska lagstiftningsrätt och den, som tillkommer båda statsmagterna gemensamt, varit sväfvande såväl under förra seklet som början af det nuvarande, äfvensom att den uppfattning deraf, som år 1835 egde rum, icke var densamma som den, hvilken sedermera gjort sig gällande. En utredning häraf kan dock icke inverka på frågan, huruvida Regeringen har rätt att för all framtid uppbära dessa 750,000 R:dr. Jag tror att man här, likasom i andra fall då fråga är om aftal, bör i främsta rummet fästa sig vid den handling, genom hvilken det sednaste aftalet blifvit afslutadt. Detta skedde 1856. Då förändrades aftalet, och det kan väl icke hafva större utsträckning än dåvarande Riksdag deråt gaf. Jag lemna tills vidare frågan, om Rikets Ständer hade rätt att för all framtid binda Representationen, å sido och vill i stället undersöka huruvida Ständerna verkligen gjort något försök i den riktningen.

Af flere talare har blifvit påpekadt, att i den vid nämnda riksdag affåtna underdåniga skrifvelsen, som rörde denna afgift och tolagen, tillades, i afseende på tolagen, att ifrågavarande afgift icke finge utan Kongl. Maj:ts och Riksdagens bifall rubbas; men något sådant tillägg gjordes icke med afseende å ifrågavarande afgift, och just deraf torde man böra draga den slutsats, att något aital angående denna afgift icke egt rum, helst densamma icke såsom tolagsersättningen rörde tredje mans rätt. Den ena Statsmagten läser *ej* heller kunna gent emot den andra iklåda sig andra förbindelser än som äro i grundlagen nedlagda, annat än, då frågan rörer tredje man, i hvilken händelse aftalet uppkommer derigenom, att den ena Statsmagten gifver sin garanti för den andras förbindelser, såsom år 1856 skedde i afseende på Statens tolagsersättning. Jag återkommer nu till frågan, huruvida en Riksdag eger rätt att binda en kommande? Jag finner icke något stöd härför i grundlagen. Snarare vill jag af 60

§ Regeringsformen, som stadgar huru bevillning skall åtagas, hemta stöd för en motsatt åsigt. Jag hemställer huruvida, då endast Riksdagen kan skapa tullbevillning, en föregående Riksdag kan disponera öfver medel, som endast kunna tillkomma genom en sednare Riksdags medgifvande. Jag är derföre af den tanke, att Regeringen icke genom 1856 års Riksdags beslut kunnat förvärfva ovilkorlig rätt att för all framtid komma i åtnjutande af detta anslag.

Man har framkastat den frågan: "finnes det icke grannlagenhetsskäl, som tala för att man icke bör fråntaga Kongl. Maj:t dispositionsrätten öfver denna fond?" Jag tror att de finnas, och jag vill fullkomligt respektera dem, ehuru jag icke kan medgifva, att de behöfva föranleda der-till, att anslaget skall till oförminskadt belopp för all framtid utgå. Det har väl icke fallit någon in, att förbindelser, som Kongl. Maj:t åtagit sig till landets nytta, skola svikas; och jag tror icke att någon röst skall i denna Kammare höjas för indragning af de medel, som för inlösnings af Öresunds- och Scheldetullarne äro nödvändiga. Men vidden af de förbindelser, Kongl. Maj:t åtagit sig, bör ock bestämma vidden af de förpligtelser, Riksdagen har för dessa medels utgörande.

Det är med en obehaglig förvåning jag funnit, att man här disputerat om Regeringens och Riksdagens rätt mot hvarandra. Jag trodde nemligen, att i en fråga, som icke berör Statsmagternas politiska förhållande, det skulle finnas ett intresse, som stod öfver alla andra, landets gemensamma intresse. Om sådana förhållanden inträdde, att Representationen funne stora svårigheter att få utgifter och inkomster att gå ihop samt den funne sig nödsakad besluta upptagande af stora lån, och Representationen då för Kongl. Maj:t anmälde, att den icke kunde till Kongl. Maj:ts disposition ställa samma belopp som förut, kunde det anses för ett angrepp mot konungamagten? Jag kan icke finna det, lika litet som jag deri kan finna någon yttring af misstroende mot dem, som nu utgöra Konungens Råd. Ett sådant misstroende, om det förefannes, skulle väl vara förenadt med ett uttalande deraf att fonden blifvit illa använd. Vid de tillfällen, jag på sednare tiden haft tillfälle att om denna fond taga kännedom, har jag funnit, att de medel, som till densamma ingått, blifvit till det allmännas åtnad använda. Jag tror således icke att en inskränkning i anslaget bör kunna anses innefatta ett förnärmande mot Kongl. Maj:t, lika litet som mot hans rådgifvare. Man bör deri endast se en sträfvan att bringa jemnvigt emellan inkomster och utgifter. Vid tillfällen, då man är tvungen att låna, kan man icke bevilja lika stort belopp till utgifter, hvilka icke äro kända och kanske icke absolut nödvändiga.

Den förste talaren upplyste, att åtskilliga beräkningar, dem motionären uppställt och hvilka möjligen till en del lagts till grund för Utskottets kalkyler, icke voro fullkomligt rigtiga, hvarigenom skulle inträffa, att bifall till hvad Utskottet föreslagit skulle sätta Kongl. Maj:t ur stånd att bestrida åtskilliga på förhand bestämda utgifter. Detta är betänkligt och under sådana förhållanden skulle jag ej vilja afgifva min röst för Utskottets förslag. Å andra sidan tror jag likväl, att någon öfverenskommelse bör kunna träffas emellan Statsmagterna; och jag anser derföre, att det vore lämpligast att till Utskottet återremittera förslaget, på det att Utskottet kunde komma i tillfälle att taga i öfvervägande de upplys-

ningar, hvilka Chefen för Civil-departementet möjligen kan se sig befogad att lemna. Att bifalla hvad Utskottet föreslagit tror jag deremot icke vara rätt.

Slutligen ber jag att få upptaga ännu ett argument, som under diskussionen blifvit framhållet, nemligen att den disposition öfver fonden, som 1860 års Riksdag lemnade Kongl. Maj:t, innebar ett erkännande att anslaget skulle för alltid utgå. Man måste dock skilja emellan fonden och anslaget. Fonden är en faktisk behållning, som redan fanns år 1860 och hvaröfver Ständerna således kunde disponera, då deremot anslaget är beroende af bevillning och angår framtiden.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra får jag anhålla om återremiss af denna punkt, och jag hoppas, att frågan derigenom skall vinna en lösning, som skall gagna det allmänna och uppfylla Regeringens och Representationens billiga anspråk.

Herr Ocklind: På de grunder, som af flera föregående talare blifvit anförda, anser jag det minst sagdt kunna ifrågasättas, huruvida Riksdagen eger rätt att utan Kongl. Maj:ts medgifvande rubba Kongl. Maj:ts disposition öfver handels- och sjöfartsfonden eller indraga det anslag, som blifvit nämnda fond tillförsäkradt; och då, äfven under förutsättning att en sådan rätt tillkomme Representationen, den af Utskottet föreslagna åtgärden icke skulle bereda Statsverket någon verklig fördel, så yrkar jag afslag å Betänkandet.

Herr de Maré: Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelf beskatta — detta frihetens säkraste palladium — är den dyrbaraste rätt, som grundlagen tillförsäkrar oss. Men liksom hvarje annan rättighet alltid är åtföljd af en motsvarande skyldighet, så äfven denna; och skyldigheten är här den, att på ett lojalt och samvetsgrannt sätt uppfylla de förbindelser Svenska folket genom sine representanter iklädt sig.

Det har nu blifvit tydligt ådagalagdt, att, enligt den till 1856 års Riksdag aflåtna Kongl. Proposition, de till handels- och sjöfartsfonden ditintills utgående 10 procent af tullmedlen skulle konverteras i ett årligt anslag till fixt belopp af minst 750,000 R:dr, att af Kongl. Maj:t lika med fondens öfriga medel disponeras; och då Rikets Ständer till denna Kongl. Proposition lemnat bifall, så framgår deraf, att Rikets Ständer åtagit sig att framgent tillhandahålla fonden detta anslag, för så vidt icke — för att upptaga en anmärkning af en föregående talare — tullbevillningen, hvaraf ifrågavarande anslag skulle utgå, icke helt och hållet försvunne, då naturligtvis äfven detta anslag faktiskt upphörde att finnas till. Förr än detta inträffar — och den tidpunkt torde vara aflägsen nog, då Statskassan befinner sig i så blomstrande skick att den kan undvara tullinkomsterna — förr är ej Svenska folket eller dess Representation löst från sin berörda förbindelse. Det kan ej vara tu tal om, huru allmänna opinionen bedömer den enskilde person, som söker, om jag så får uttrycka mig, krångla sig ifrån uppfyllandet af åtagna förbindelser; och jag tror icke att den skulle mildare bedöma ett sådant försök, derföre att det härledde sig från den ena af sjelfva Statsmagtterna, tvärtom. Vi, folkets

nuvarande ombud, äro ej berättigade att kompromettera deras tro och loften, som förut varit det; och förr än man bevisat att Svenska folkets lagliga Representation vid 1856 års riksdag *icke* åtagit sig någon gällande förpligtelse i detta fall, förr kan jag icke anse Representationen löst från samma förpligtelse. En gammal riksdagsveteran och ledamot af Stats-Utskottet har visserligen uttalat åsigt, af hvilka framgår, att ett Riksdagens beslut, hvarigenom ett anslag till vare sig ena eller andra ändamålet beviljas, icke lagligen är gällande mera än för den statsregleringsperiod, som det närmast afser, eller numera blott för ett år. Jag skulle högligen beklaga, om en sådan åsigt komme till heders, ty jag har svårt att tänka mig något för rikets anseende mera skadligt och för de enskildes säkerhet, med hvilka Staten ingår förbindelser för längre tidrymd än ett år, mera vådligt och godtyckligt. Hvilket förtroende skulle sådana förbindelser dädanefters kunna åtnjuta? Rakt intet.

Man har här yttrat, att ehvad åsigt man i sjelfva rättsfrågan hyste, kunde man dock vara ense derom, att då handels- och sjöfartsfondens ställning vore sådan, att någon minskning i Statsverkets årliga bidrag till densamma kunde ega rum, utan att fonden derföre urståndsattes att fullgöra sina förbindelser, så borde Kongl. Maj:t ej för sin del hafva något emot, om en inskränkning i anslaget under nuvarande brydsamma ekonomiska omständigheter beslutades; och motionären har med sifferuppgifter sökt visa, att efter ett öferslag af ställningen för 1868 och 1869 uti fonden skulle förefinnas ett öferskott af omkring 180,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition. Om jag än skulle antaga - det jag uttryckligen bestrider - att Riksdagen skulle ega rättighet att blanda sig i förvaltningen af fonden för år 1869, så kan jag ej annat än till alla delar förena mig med den förste talaren, som vindicerat Kongl. Maj:ts dispositionsrätt för 1868, efter som Kongl. Maj:t redan beslutat medlens användning för det året. Och skulle man än följa motionären ända derhän, att man medgäfvit, att genom ett sammansläende af båda årens tillgångar fonden skulle kunna reda sig, äfven under förutsättning af anslaget nedsättande, så gäller detta likväl icke, om ej först visas, att det förskott, som af Förvaltningen af sjöärendena lemnats fonden, icke återtages, att anslaget af 30,000 R:dr om året till Optiska telegrafverket icke kommer att utgå, att inkomsten af Trollhätte kanal verkligen kommer att uppgå till 40,000 à 50,000 R:dr o. s. v.; allt förutsättningar på hvilka en beräkning, som har anspråk på någon tillförlitlighet, icke kan grunda sig. I hvilket fall som helst bör staten icke uppgöras så, att fonden urståndssettes eller löper fara att urståndsättas fullgöra sina förbindelser.

För att nu sammanfatta hvad jag det i föregående haft äran yttra, kan jag ej finna annat än att, då Rikets Ständer en gång förbundit sig att årligen tillhandahålla handels- och sjöfartsfonden ett belopp af 750,000 R:dr, att med oinskränkt dispositionsrätt af Kongl. Maj:t förvaltas, och då denna öfverenskommelse emellan Statsmagterna, enligt min åsigt, icke kan af den ene parten ensidigt brytas, måste Riksdagen, i afvaktan på det initiativ, hvartill Kongl. Maj:t i ämnet kan finna sig föranledd, för närvarande åthålla sig från hvarje ingripande i saken samt fördens skull afslå de af enskild motionär och Stats-Utskottet framställda förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Det ser nästan ut, som om det yttrande en aktad talare för några dagar sedan fällde om en krigsminister: att man ville hänga honom antingen han gjort eller icke gjort något, numera skulle ega sin fulla tillämpning på Stats-Utskottet. Föreslår det inga nedsättningar i statsutgifterna, så klandrar man det därför; söker det åstadkomma en besparing, så klandras det än mera.

För min del har jag biträdt Utskottets förslag i denna punkt; och det hufvudsakliga skäl, hvarpå jag grundat min mening har varit nödvändigheten att under närvarande förhållanden söka iakttaga den största möjliga sparsamhet. Jag är fullkomligt öfvertygad, att begge Statsmagterna äro lifvade af en allvarlig önskan att bringa jemnvigt emellan Statens inkomster och utgifter, utan att anlita vare sig ny beskattning eller ytterligare utländska lån; och då måste man naturligtvis på någon hufvudtitel söka åstadkomma indragningar och besparingar. Då man tager frågan i skärskådande ur denna synpunkt, synes den mig icke kunna gifva anledning till någon konflikt emellan Statsmagterna; och jag föreställer mig, att Herr Finansministern sjelf med hänsyn härtill skulle varit villig att väcka förslag om nedsättning af anslaget till handels- och sjöfartsfonden, ehuru jag visserligen ej kan fordra det, då han så kort tid innehaft sin plats.

En sådan nedsättning har emellertid ett ytterligare skäl för sig i den omständigheten, att tullmedlen under innevarande år antagligen icke komma att uppgå till det belopp, hvartill de i den Kongl. Propositionen blifvit beräknade. Jag klandrar ej denna beräkning, ty den är uppgjord på förut antagna grunder, hvilka man kanske haft svårt att frångå, men i allt fall lär den ej kunna vidhållas, när man något närmare erfarit huru tullinkomsten under den närmast förflutna tiden slagit ut. Nu måste man emellertid söka åstadkomma jemnvigt i budgeten; och då fråga alltså uppkommer om inbesparingar, så är det ganska naturligt att de företrädesvis ifrågasättas vid ett anslag, som står i direkt sammanhang med tullinkomsterna.

Man har betviflat Riksdagens rätt att besluta en indragning i förevarande fall. För min del kan jag ej annat än finna denna rätt obestriddig. Den bör desto mindre kunna ifrågasättas, som det onekligen ligger inom Riksdagens myndighet att taga bort hela tulltaxan; och i så fall lär den väl äfven anslaget till handels- och sjöfartsfonden få följa med.

Skulle, såsom man här sökt ådagalägga, en indragning i anslaget urståndsätta fonden att fullgöra sina förbindelser, så är det klart att man måste antingen anslå medel på annat sätt eller ock bibehålla detsamma oförändradt; men motionären har bestridit detta och äfven Stats-Utskottet har i sina beräkningar kommit till ett annat resultat. För utredande af verkliga förhållandet härutinnan, vill jag ej motsätta mig en återremiss, om den anses nödig.

Deremot måste jag, såsom jag redan antydtt, på det allvarligaste protestera emot den uppfattning, att Riksdagen icke skulle ega rättighet att indraga eller förminska det till fonden beviljade anslag. Denna uppfattning härleder sig, jag upprepar det, ifrån den föräldrade åsigt att båda Statsmagterna stå i strid med hvarandra och slitats om styrelsen, men det

är och bör ej vara så; och då man insett att de båda sträfva till samma mål, skola sådana tvister som denna icke vidare kunna uppkomma.

Det må gerna medgifvas, att det vore högst beklagligt, om Representationen ej beaktade lag och rätt och ingångna förbindelsers helgd. Men huru kan man väl påstå, att den ifrågavarande åtgärden skulle innebära en kränkning af dessa grundsatser? För min del känner jag endast ett kontrakt emellan Representationen och Styrelsen och det är grundlagen; och Svenska folket har den fordran af Statsmagterna, att denna grundlag i hvarje fall skall utgöra högsta rättesnöret för deras verksamhet. Men denna grundlag bestämmer tiden, under hvilken ett anslag kan beviljas, till en statsregleringsperiod eller ett år; och det tillkommer både såsom en rättighet och en oeftergiftlig pligt hvarje Riksdag att pröfva, huruvida de anslag, som en föregående beviljat, skola fortfara att till oförminskadt belopp utgå eller om de kunna till större eller mindre del umbäras.

Jag bestrider derföre, att Stats-Utskottet velat förmå Riksdagen till ett kontraktsbrott, då det tillstyrkt förminskning af ifrågavarande anslag, eller att Riksdagen ginge utom sin grundlagsenliga befogenhet, om den antogte förslaget.

På de skäl, som jag här framställt, vill jag emellertid nu ej framställa ett bestämdt yrkande om bifall, utan öfverlemnar jag åt Kammarerna att afgöra, huruvida en återremiss möjligen må befinnas lämpligare.

Herr Björck: Den rätt till förvaltning af Statsverkets tillgångar, som tillkommer Regeringen, är sedan uråldriga tider åtföljd af åtskilliga prerogativer och rättigheter, hvilka till en del äro grundade på rikets grundlagar men till en icke obetydlig del ega sin egentliga grund i gammal häfd och i bruk, framkallade af nödvändigheten under en tid då Representationen icke hade bestämda tider för sina sammanträden eller ock tiden emellan dessa sammanträden var alltför lång, till följd hvaraf Representationen icke kunde verksamt deltaga i statsförvaltningen. Det var således icke underligt, om Representationen öfverlät åt en Regering, till hvilken hon hyste förtroende, en förvaltning, som i sjelfva verket icke följde af lagen, och i hvilken förvaltning Representationen eljest bort ega sin andel. Den nuvarande Regeringen, hos hvilken nationen står i så stor skuld för representationsförslagets framläggande och genomdrifvande, skall jag är viss derom, ock söka att åt Representationen återgifva den rätt i förevarande hänseende, som bör henne tillkomma, samt tillika veta att utveckla de grundsatser i vår representativa författning, som syfta till en nödig samverkan de båda Statsmagterna emellan.

I fråga om Riksdagens konstitutionela rätt att deltaga i dispositionen öfver ifrågavarande fond och de densamma tillflytande inkomster hafva, till min stora ledsnad, olika meningar gjort sig gällande, ehuru så icke bort vara förhållandet. Sjelfva beskaffenheten af frågan har varit föremål för olika tolkningar, hufvudsakligen rörande öfverenskommelsen vid 1856—1858 årens riksdag, på hvilken stödjer sig det nu till fonden ingående årliga anslag, men för min del finner jag frågan hvarken så obestämd eller så brännande, som man sökt göra densamma. Angående Representationens ställning till frågan har blifvit sagdt, att, om motionärens eller Stats-Utskottets förslag skulle vinna framgång, Representationen komme att begä

ett kontraktsbrott. I likhet med en föregående talare hyser jag dock den tro, att inom detta rum aldrig skola saknas varma förespråkare för uppfyllande af de pligter Representationen sig åtagit eller henne eljest åligga, samt att hvarje representant i sitt hjerta bevarar håghomsten af ingångna förbindelser, äfvensom att, derest, sådant oakadt, anledning någonsin skulle förefinnas dertill att man här vill söka undandraga sig sina pligter, män alltid skola finnas, hvilka nog skola veta att mota dylika försök. Jag anser derföre, att sådana erinringar icke äro på något sätt påkallade, utan att frågan bör betraktas endast och allenast från sin egen synpunkt; dock alltid med iakttagande deraf att Riksdagen icke eftergifver konstitutionela rättigheter.

Vidkommande Stats-Utskottets behandling af saken, hafva motiverna så väl som förslaget blifvit i hög grad missförstådda, och är det särdeles nödvändigt att en annan uppfattning af frågan gör sig gällande än den, som åtskillige talare under diskussionen ådagalagt.

Härvid anser jag mig böra erinra om en brist i sättet för ärendenas behandling, som icke är nog påaktad, eller den att grundlagarne med noggrannhet så att säga hålla i sär Statsmagternas organer. Till följd häraf uppstår stor svårighet för Representationen att sätta sig i förbindelse med Regeringen. Representationen kan icke vända sig till departementschefen eller ens till ett särskildt embetsverk för att i ett eller annat hänseende påkalla dess åtgärd, och Representationen står utan medel att erfara Regeringens åsikter i frågor, som först vid ärendenas behandling framträda. Denna brist har man i andra konstitutionela länder på olika sätt förekommit; men icke så här och densamma skall derföre gifva anledning dertill, att olika meningar och konflikter uppstå emellan Regeringen och Representationen. Jag vågar derföre lägga på deras ansvarighet, hvilka hafva i sin magt att utveckla vår konstitutionela författningsrätt, att de söka afhjelpa detta behof.

Då nu fråga uppstod hos Stats-Utskottet om nödvändigheten att minska anslaget till handels- och sjöfartsfonden, så blef det angeläget att göra sig reda för sakens rätta behandling. Bordet man i ämnet aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran att Regeringen måtte taga i öfvervägande om ej det till handels- och sjöfartsfonden för närvarande utgående anslag möjligen kunde nedsättas? I så fall hade ju all verkan för närvarande af den åsyftade åtgärden förfallit. Något sätt måste väl finnas att lösa frågan, och detta kunde endast ske derigenom att Representationen tog initiativet, ty liksom det varit Regeringens pligt att taga detta initiativ, derest fonden egde så öfverflödiga tillgångar att ifrågasättande anslag icke erfordrades, så är det å andra sidan Representationens rättighet att taga initiativ och framlägga förslag om nedsättning i anslaget, för den händelse det visar sig att staten icke eljest går ihop. För min del anser jag således Utskottet icke hafva gått för långt i denna sak. Derest Utskottet icke vidtagit någon bestämd åtgärd utan inskränkt sig till att tillstyrka en underdånig skrifvelse, så hade vi ju denna riksdag icke kommit till det resultat, som synes erforderligt. Naturligtvis är det för Representationen och dess Utskott vid riksdagarne en pligt att, vid hvarje steg som tages, noga tillse, att icke någon konstitutionel rätt kränkes, och det var jemväl derför, som man icke kunde ifrågasätta behörigheten af

nedsättningar, så vida som behovet deraf var för handen. Då det derföre är fråga om indragning eller minskning i anslaget, såvidt angår 1869 års statsreglering, så kan jag väl medgifva att olika meningar om Riksdagens befogenhet härtill kunna göra sig gällande, men för min enskilda del tror jag likväl, att Representationen icke kan fränkännas full rätt till en sådan åtgärd, såvida det medgifves, att den icke strider emot grundlagen. Den moraliska rätten såväl för Representationen att göra en slik nedsättning som för Stats-Utskottet att föreslå densamma har jag härmed velat ådagalägga, och den anser jag vara så klar att den icke gerna bör kunna ifrågasättas.

Hvad den juridiska rätten åter beträffar, så tror jag att icke heller derom särdeles mycket behöfver ordas. Det har alltid varit svårt att rätt förlika 57 och 89 §§ Regeringsformen. Förstnämnda paragraf tillerkänner Riksdagen uteslutande beskattningsrätten, och i 89 § föreskrifves väl att lagar om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag må i Riksdagens Kamrar väckas, men att Riksdagen dock icke eger häröfver annat besluta än föreställningar och önskingar att hos Konungen anmäla. Med dylika inrättningar må nu menas institutioner af allahanda slag, så torde det dock vara tydligt, att Regeringen icke på grund af denna dess lagstiftningsrätt kan ålägga beskattning i annat fall, än då institutionen afses åstadkommande af något visst ändamål, hvilket med skäl kan anses böra vinnas genom bidrag af dem, som af saken hafva enskild fördel, och då må det vara Regeringen medgifvet att stadga de afgifter, som erfordras för att hålla institutionen i gång. Flera sådana institutioner finnas, som måste och böra underhålla sig sjelfva. Någon närmare bestämmelse rörande den rätt Regeringen uti förevarande hänseende eger förekommer väl icke uti grundlagarne, men en lag, som jemväl tillhör vår offentliga rätt, nemligen ansvarighetslagen för Stats-Rådets ledemöter, innehåller att Regeringen eger rätt att bestämma taxor och afgifter i fråga om inrättningar till enskildes gemensamma nytta och bekvämlighet, såsom båk-, bro-, färj- och andra afgifter af dylik beskaffenhet. Derföre att fordom förhållandena vore sådana, att denna rätt måste sträckas vida derutöfver, är derföre icke sagdt, att i all tid så skall förblifva, utan bör Representationen återfå sina i grundlagarne stadgade rättigheter. I fråga om taxor vill jag särskildt hafva anmärkt, att Regeringen icke är berättigad att ensam fastställa t. ex. expeditionstaxor, eller sådana som hafva till föremål att reglera domares och andra embetsmäns aflöningar, der dessa icke utgå med bestämda belopp. Äfven i detta hänseende bör Representationen återfå sin rätt, och den beskattningsrätt, som tillkommer Regeringen, i allmänhet begränsas i enlighet med 3 § i ansvarighetslagen.

Handels- och sjöfartsfonden är från början tillkommen uteslutande i handelns intresse. Aflyst eller nedsatt blef den efter vexlande förhållanden åter påbjuden eller höjd. Det synes häraf att den är skapad för ett visst gifvet ändamål. På denna grund har Regeringen ensam förvaltat denna fond och bestämt de till densamma inflytande afgifter ända till den tid, då det bestämdes att, i stället för vissa procent af tullmedlen, ett visst årligt anslag skulle tillfalla denna fond. Så länge dessa utgifter voro af beskaffenhet att uteslutande afse det ändamål, hvarför de tillkommit, så är Regeringens förvaltning af ifrågåvarande institution behörig, om den

ock icke är i lag uttryckligen grundad, men så snart afgifterna ej längre behövas för det afsedda ändamålet, torde Representationens rätt att deltaga i denna förvaltning icke kunna förnekas. Det är derföre icke rätt att säga, det Representationen går för långt, om den gör anspråk på hvad som icke behöfves för de ändamål, hvarför fonden tillkommit.

I hvilket hänseende är det väl dock i verkligheten som Regering och Representation skilja sig i denna fråga? Jo! allenast i den olika uppfattningen om Statens närvarande behof! Af den Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof synes, att Regeringen utgått derifrån att tillräckliga medel stå till buds för fyllande af 1869 års behof; Utskottet deremot har härom en helt annan åsigt. Detta är grunden till de olika meningar, som om denna fråga uppstått. Det är i sanning icke en lätt sak att på förhand göra upp staten för det kommande året, så att den i verkligheten går ihop, med mindre det är tillåtet att minska utgifterna och öka inkomsterna. Att minska utgifterna går icke så lätt för sig, ty många utgå från längre tid till bestämda ändamål och kunna svårligen borttagas. Då någon gång Stats-Utskottet föreslagit någon större eller mindre nedsättning i en eller annan af dessa utgifter, har ett sådant förslag sällan eller aldrig lyckats vinna Representationens bifall. Aterstår således att öka inkomsterna, men jag vågar hemställa till Herr Finansministern sjelt, huruvida icke detta är ganska svårt, såvidt man icke vill öka beskattningen, hvilket likväl ingen lär önska och dertill ingen vill bidraga. Jag tror icke heller att någon vid närmare betraktande af Utskottets ifrågavarande förslag skall finna detsamma innehålla något annat än en vördsam förklaring af Representationen, att den anser sig nödgad att uppsäga den öfverenskommelse, eller hvad man må kalla det, som emellan Statsmagterna träffats om beloppet af anslaget till handels- och sjöfartsfonden; och uppsägningstiden torde vara lång nog.

Jag medgifver gerna att motiveringen i Utskottets Utlåtande icke är rätt lyckad. Jag kan icke förklara anledningen dertill, emedan jag, hindrad af andra mig åliggande allmänna göromål, icke var närvarande i Utskottet då punkten justerades. Jag nämner detta endast i förbigående och ingalunda för att frikalla mig från ansvar, emedan jag bort vara tillstädes, då jag åtagit mig ledamotskapet i Utskottet. Den diskussion, som föregick Utskottets beslut i saken, hade bort föranleda dertill att åtskilligt blifvit mera och bättre utredt än som nu skett.

Hvad angår sjelfva den ifrågavarande fonden, så har under diskussionen förekommit ett yttrande, som jag anser vara förtjent af att noga tagas i öfvervägande, nemligen att äfven om Riksdagen skulle anses berättigad disponera öfver anslaget för år 1869, så kan detta dock icke ega rum beträffande år 1868, emedan föregående Riksdag lemnat Regeringen i orubbad dispositionsrätt öfver anslaget för sistnämnda år. Denna invändning förtjenar uppmärksamhet, emedan, om densamma godkännes, Representationen icke skulle ega vidtaga någon åtgärd i fråga om kassa-behållningen för år 1868. För min del kan jag icke erkänna, att Regeringen eger någon annan dispositionsrätt öfver ifrågavarande fond, än hvad angår de densamma tillflytande inkomster, ty derför allenast att den en gång finnes till, följer ej att denna fond alltid skall förblifva. Om det nemligen skulle befinnas, att den numera användes för helt andra ända-

mål än dem, för hvilka den ursprungligen tillkommit, så bör hinder icke förefinnas att nu begagna densamma för andra behof.

Ehuru det må hafva varit riktigt, att afgifter blifvit uppburna, så hade nedsättning bort ske, då det visade sig, att bidraget icke behöfdes och någon fond hade aldrig bort bildas; dock måste det medgifvas, att om fondens ändamål kunnat vinnas derigenom, att lån utlemnats i stället för, såsom ursprungligen varit afsedt, bidrag, det kan försvaras, att på detta sätt fonden så småningom vuxit. Häri ligger dock icke någon förbindelse, att dylika bidrag derifrån fortfarande skola utgå, och, om derföre det skulle en dag konstateras, att fonden icke mera behöfves för dess ursprungliga ändamål, så är det ju ganska gifvet att kapitalet bör användas för fyllande af andra behof. Om hela fonden nu vore förvandlad i penningar, så hemställer jag, om det icke vore skäl att använda densamma till afhjelpande af 1868 års brist. Förhållandet med denna fond är icke så utomordentligt eller enstaka, som man föreställer sig. Vi hafva flera fonder på Fjerde Hufvudtiteln ställda till Kongl. Maj:ts disposition. Väl kan någon hysa den föreställning, att dessa fonder äro för evig tid skiljda från Statsverket och sålunda icke kunna rubbas. Representationen har likväl aldrig tvekat i fråga om sin rätt till dessa fonder. Förslag i sådan riktning hafva ofta framkommit. Stats-Utskottet har någon gång uttalat den åsigt, att dessa fonder borde och kunde tagas i anspråk, hvilken åsigt äfven delats af de två Riks-Stånden, men de två andra hafva städse förkastat dessa förslag; dock utan att underkänna Representationens rätt till dem.

Jag vill nu icke längre taga Kammarens tid i anspråk. Jag vill endast förklara i afseende på beloppet af nedsättningen eller rättare af anslaget, att Stats-Utskottets andra utgiftsafdelning, som till en början behandlat denna fråga, framlade ett från Utskottets mening afvikande utlåtande, och torde de flesta hafva sig bekant, att vid sådant förhållande afdelningen vanligtvis icke lemna den speciela utredningen af frågan, som erfordras för att tillbörligen framhålla jemväl en motsatt åsigt. Det var med ledning af den diskussion, som föregick i Utskottet mellan afdelningens ledamöter, man kom till det resultat att anslaget skulle kunna nedsättas till 250,000 R:dr. Äfven de af Utskottets ledamöter, hvilka tillerkände Regeringen dispositionsrätt öfver anslaget för år 1868, drogo likväl icke i betänkande att för framtiden nedsätta anslaget till fonden. Den enda giltiga invändning häremot vore, om Regeringen redan med främmande magter slutit några för henne förbindande aital och dervid tagit i beräkning ifrågavarande medel, men i så fall finge väl Regeringen antingen använda fondkapitalet eller ock på annat sätt förskjuta nödiga medel och sedan hos Riksdagen begära ersättning för dessa förskott. Om derföre också någon missräkning i fråga om de utgifter, som böra för åren 1868 och 1869 från handels- och sjöfartsfonden utgå, skulle kunna läggas Stats-Utskottet till last, så kan detta lätteligen afhjelpas, endast man antager att Regeringen icke strängt håller på att för framtiden vidmagthålla fonden vid samma belopp som det, hvartill densamma för närvarande uppgår. Emellertid vill jag icke motsätta mig en återremiss för vinnande af en närmare utredning rörande de från fonden redan kontraherade utgifter.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: Jag ämnar icke inlåta mig i någon undersökning eller något bestridande af Riksdagens grundlagsenliga rätt att utan Kongl. Maj:ts medgifvande indraga det årliga anslag, som nu ingår till handels- och sjöfartsfonden. Jag vill endast med några få ord fästa uppmärksamheten på det *factum*, som synes icke hafva varit Stats-Utskottets ledamöter till fullo bekant, men som framgår af den utredning, hvilken här i dag blifvit lemnad, nemligen att Regeringen, under förutsättning, det de inkomster, som blifvit fonden tillförsäkrade, skulle äfven framdeles densamma tillflyta, redan har å denna fond anvisat utgifter under åren 1868 och 1869, som ungefär motsvara alla fondens påräknade säkra inkomster, så att dessa utgifter, om inkomsterna minskas, icke kunna bestridas utan det nu återstående kapitalets förminskning; samt att den del af ifrågavarande utlånta och ouppsägbara kapital, som under nämnda år är åtkomlig, icke synnerligen kan öfverstiga beloppen af hvad Kongl. Maj:tt, till följd af ingångna förbindelser med andra magter, eventuellt kan blifva skyldig att utgifva, och hvartill andra medel ej finnas tillgängliga, då de af Riksdagen anvisade kreditiv endast i oförutsedda händelser få användas. Genom en nedsättning af handels- och sjöfartsfondens inkomster — äfven om denna nedsättning blefve vida mindre än den Stats-Utskottet ifrågasatt — skulle sålunda kunna blifva en följd, så väl att Regeringen sattes ur stånd att infria gifna löften, på grund af hvilka kommuner eller enskilde Svenske män inlåtit sig i kostsamma företag, som att fullgöra med främmande magter träffade aftal. En sådan ställning kan ingen Regering underkasta sig, äfven om den beredes under en annan form än genom ett misstroendevotum.

Herr Jöns Pehrsson: Det ifrågavarande förslaget, sådant det af motionären först framställdes, afsåg att helt och hållet indraga det till handels- och sjöfartsfondens utgående anslag; och Stats-Utskottet har till grundsatsen antagit förslaget, om det än icke, lika med motionären, tagit steget fullt ut. Den ärade motionären har utförligt och såsom mig synes öfvertygande motiverat sitt förslag; men nu synes saken, genom Herr Justitie-statsministerns andragande, hafva fått en annan vändning, än hvad densamma på grund af sin beskaffenhet borde erhålla. För min del är jag af den tanke att 57, 60 och 64 §§ i Regeringsformen tydligen tillerkänna Riksdagen rätt att öfver detta och alla andra anslag förfoga; och jag fruktar ej att misstaga mig om jag säger, att Riksdagen både behöfver och vill indraga detta anslag.

Vi hafva en god Regering, det vill jag ej bestrida, men den måste vara god äfven derutinnan, att den ser till huru folket skall kunna utgöra alla de onera, som man fordrar af det. Nu förefinnes en stor brist i Statskassan, till hvars fyllande man tänker anlita in- eller utländska lån; och jag frågar dertöfve, om ej klokheten fordrar, att man skall se till huru besparingar kunna ega rum. Jag tror, att denna fråga bestämt Utskottets majoritet att afgifva det föreliggande Betänkandet; men beklagligen har Regeringen en annan åsigt, och utgången torde alltså vara mer än tvifvelaktig. Är då — det må väl frågas — folket till för Regeringens skull eller Regeringen för folkets? Tidens kraf är att jemnvigt emellan Statens utgifter och inkomster bör åvägbringas; det borde ej

läggas Representationen till last att den, så vidt möjligt, söker inskränka utgifterna, då den känner, att inkomsterna oupphörligen förminsas. I ett sådant sträfvande borde Regeringen gå Riksdagen till mötes; och aldrin st borde Regeringen ställa sig på grundvalen af en tvivelaktig rätt för att tillbakavisa ett så billigt anspråk. Jag tror alltså att, om Regeringen rätt betänkte saken, skulle den gifva sitt bifall till Betänkandet, äfven om derigenom något eljest nyttigt företag skulle tillbakasättas.

Att Regeringens dispositionsrätt öfver fonden derigenom skulle förminsas, kan jag ej fatta; den qvarstår alltid lika som dess disposition öfver Statens öfriga medel, sedan Riksdagen nemligen bestämt deras be-
lopp och användande.

I känslan af sin egen värdighet anser jag alltså det vara Representationens skyldighet att bifalla förslaget. Regeringen bör deri icke se någon misstro eller motvilja utan endast nödvändighetens kraf. Ty om vi nu en tid bortåt haft rigtiga juldagar med att säga ja till allt hvad som blifvit begärdt i anslagsväg, så kommer snart Långfredagens stora bedröfvelse och ängslan, huruledes man skall erhålla medel till alla de åtagna utgifterna.

Herr Murén: Efter de förklaringar ledamöter af Stats-Rådet här lemnat, tror jag att vi kunna bespara oss vidare tvister i denna fråga. Vi veta nu alla huru saken står. Ingen bestrider Representationen dess beskattningsrätt, men om ock Representationen har rätt att tillegna sig dessa medel mot att den ikläder sig de förbindelser Regeringen åtagit sig, så är detta likväl något som bör ske i form af ett vänligt aftal med Regeringen. Man har skjutit öfver målet, då man påstått sig ega denna rätt redan nu, i den ställning hvari frågan nu befinner sig. Jag förmodar att man i framtiden kan få denna fond, lika väl som tullmedlen, in i den öfriga budgeten. En af Statsråden har hemställt huruvida den nya Representationen skulle vilja frångå en förbindelse, som den gamla åtagit sig, och jag tror derföre att om några förändringar skola ske, bör det ske genom vänlig öfverenskommelse mellan båda Statsmagterna och icke genom magtspråk. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ola Jönsson: Frågan är så vigtig att hvar och en måste söka att intränga i densamma. Min mening är likväl icke att nu anställa någon utförlig granskning af de i motionen uppställda och här vidlyftigt berörda siffrorna, utan vill jag endast yttra några ord med afseende på frågans formela del. 1860 års Riksdag har aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t om konvojkommissariatets indragning och handels- och sjöfartsfondens öfverflyttning på Statskontoret; men då Representationen i nämnda skrifvelse yttrat, att dermed icke åsyftades någon åtgärd, som kunde leda till inskränkning af Kongl. Maj:ts disposition öfver ifrågavarande fond, så betydde detta icke att Riksdagen afsade sig sin rätt att kunna göra en nedsättning af det årliga bidraget till denna fond, eller att besluta angående detta bidrag. En så ensidig uppfattning af detta riksdagsbeslut kan jag icke biträda. §§ 58, 59 och 62 i Regeringsformen, jemförda med de redan citerade, visa att en sådan uppfattning är stridande emot grundlagens anda och mening. Man talar om att här skulle vara ett kontrakt

ingånget. Jag tror icke att det skulle kunna falla Riksdagen in att ingå ett sådant kontrakt, icke heller Kongl. Maj:t att söka förmå Riksdagen dertill. Missväxt eller krig kunde ju göra ett sådant kontrakts uppfyllelse till en ren omöjlighet. Eller skulle man kanske äfven under sådana förhållanden fordra 750,000 R:dr om året af folket till denna fond. Det vore att sätta Konungens rätt utöfver folkets förmåga. Kongl. Maj:ts magt öfver denna fond måtte väl icke vara större än till exempel öfver lilla kreditivet, och dess storlek eger ju Riksdagen att bestämma. Här af synes det mig klart, att någon rättsprincip icke förefinnes, som kan hindra Riksdagen att nedsätta anslaget. Ser man deremot frågan från grannlagenhetens synpunkt, så visar sig att det en längre tid varit praxis att låta det förevarande anslagsbeloppet utgå, och att detta väl kunnat gifva Regeringen anledning till den förmodan, att detsamma skulle komma att ständigt oförändradt utgå. Men under en tid, då man till statsbristens betäckande måste upplåna penningar och för Statsverket disponera Riksbankens vinst, ehuru Riksbankens ställning icke är bättre, än att den väl kunde behöfva sin vinst, så synes det mig, som om icke heller grannlagenheten mot Regeringen kunde anses vara för nära träd, i händelse den föreslagna nedsättningen företogs. Efter Hans Excellens Herr Justitiestatsministerns uppträdande i frågan är jag likväl benägen att förena mig med Herr Friherre Liljencrantz om återremiss. Medan jag ännu har ordet, ber jag likväl att få tillägga, att jag visserligen anser det af vigt att Regeringen visar sjelfständighet emot Representationen, men det är dock icke mindre viktigt, att äfven Representationen bevarar *sin* sjelfständighet, och jag måste säga, att det är med ledsnad jag hört, att den man, till hvilken hela landet står i den största förbindelse, gjort denna fråga till sin egen. Skulle olyckligtvis brytning uppstå emellan Regeringen och Kammaren, tror jag att Kammarens ledamöter kunna vara lugna i medvetandet att ej hafva framkallat den.

Herr Friherre Gripenstedt: Emedan mitt namn står under den Kongl. Proposition, som grundlagt denna frågas ställning, och som måste vara i väsendtlig mån bestämmande i fråga om befintligheten eller icke befintligheten af ett aftal i detta hänseende mellan statsmagterna, hade jag ansett mig böra yttra mig i ämnet; men min uppfattning af denna församlings stämning i detta ögonblick föranleder mig att åtminstone för närvarande derifrån afstå. Jag inskränker mig nu till att yrka afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Lindström: Då jag för tvänne timmar sedan begärde ordet, var det min afsigt att framställa ett förslag till sammanjemkning mellan de olika meningarne, men efter den nu af Hans Excellens Herr Justitiestatsministern afgifna förklaring får jag erkänna, att jag, så att säga, "tappat koncepterna", och hemställer till öfrige talare, som anmält sig, om icke äfven de ville låta sina gå förlorade, då, efter hvad som nu inträffat, all diskussion torde anses öfverflödig. För min del inskränker jag mig derföre att, på den punkt frågan nu blifvit ställd, yrka afslag å Utskottets Betänkande.

Häri instämde flere af Kammarens ledamöter.

Herr Staaff: Jag får endast tillkännagifva, att jag efter Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns förklaring afstår från ordet och afslår Utskottets hemställan.

Herr Reuter-crona: Emot min vana hade jag ämnat att i denna fråga yttra mig något utförligare, men under för handen varande förhållanden inskränker jag mig till förklarande, att jag anser det af motionären väckta förslag otillbörligt, såsom innebärande ett löftesbrott från folkets sida emot Kongl. Maj:t, hvarföre jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Åstrand: Efter Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns förklaring inskränker jag mig till att utan vidare motivering yrka afslag å Utskottets Utlåtande.

Herr Key: Jag har först efter diskussionens början kunnat komma upp i Kammaren och sedan icke mindre än 22 talare anmält sig, men då äfven jag är ledamot af Stats-Utskottet, så anser jag mig, oaktadt den otålighet, som röjer sig i Kammaren, likväl böra yttra min tanke i frågan. Då ärendet förekom inom Utskotts-afdelningen, ansåg jag på grund af der meddelade upplysningar, att motionen borde lemnas utan afseende, men jag kände mig likväl icke fullt öfvertygad, och kom slutligen, under frågans ytterligare pröfning, till den åsigten, som jag äfven i Utskottets plenum förfäktade, att en nedsättning i det ifrågavarande bidraget utan skada kunde göras. Jag kom till denna åsigt genom från Statskontoret hemtade upplysningar, att denna fond sedan en längre tid befunnit sig i oupphörligt stigande.

Dess nettobehållning var:

	År 1853 . . .	2,369,220: 16.
denna steg	1854 med	375,771: —
” ”	1855 ”	430,384: —
minskades	1856 ”	53,230: —
steg igen	1857 ”	1,393,442: —
” ”	1858 ”	180,774: —
” ”	1859 ”	132,129: —
” ”	1860 ”	213,768: —
” ”	1861 ”	202,922: —
” ”	1862 ”	176,443: —
” ”	1863 ”	72,058: —
” ”	1864 ”	274,504: —
” ”	1865 ”	315,212: —
” ”	1866 ”	104,407: —

så att denna fond på dessa 13 år vuxit från 2,369,220 R:dr 16 öre till 6,188,694 R:dr 28 öre, och, äfven om man härifrån afdrager hela dess fordran hos Telegrafverket, 3,525,667 R:dr 69 öre, visar sig att fonden under förenämnda tid vuxit med omkring 300,000 R:dr. För närvarande äro af fondens medel utlänta 2,539,795 R:dr 93 öre mot en ränta af 75,029 R:dr 34 öre, alltså något mer än 2½ procent, under det att Staten sjelf nödgas låna mot dubbla räntan för att bestrida sina utgifter. Det

synes, säger jag, att denna fond, oaktadt de betydliga utgifter den fått vidkännas, ändock befunnit sig i oupphörligt stigande. När jag vidare pröfvar mitt samvete, finner jag sjelfva rättsfrågan för mig klar, och att Riksdagen ur konstitutionel synpunkt, föregående Riksdagar må hafva beslutat hvad som helst, icke kan, icke bör och icke heller skall fränkännas befogenhet att besluta angående det här förevarande anslaget. Mine Herrar! jag frågar Eder, kan det vara med Statens verkliga fördel, med våra grundlagars, vårt konstitutionela samhällsskickets sanna mening öfverensstämmande, att en skatt sålunda skall kunna oupphörligt ackumuleras, utan att Representationen skulle ega att dermed vidare befatta sig, än att Revisorerna få till siffran kontrollera densamma, men icke till användandet? Den ena Statsmagten skulle på detta sätt kunna samla sig en fond, som kunde växa den andra öfver hufvudet, upphäfva jemnvigten dem emellan, och vid sidan af den budget, som folket sjelft genom sina representanter bestämmer, ställa en annan, hvaröfver det icke har något att säga. Efter Hans Excellens Justitie-statsministerns förklaring, hvilken jag, oaktadt all skyldig vördnad, dock tillåter mig att i mer än ett afseende beklaga, ber jag att få påyrka återremiss till förnyad handläggning af Utskottet.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Det är endast en enda omständighet, på hvilken jag med anledning af den förre talarens yttrande ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet. Om man endast ser på slutsiffrorna, så är det visst sannt, att fonden synes hafva gått i stigande. Den var i jemnt tal år 1856 4,000,000 R:dr och utgjorde vid förlidna års slut något öfver 6,100,000 R:dr. Men i detta sistnämnda belopp ingå de förskotter af tillsammans öfver 3,700,000 R:dr, som utgått till Elektriska Telegrafverket. Den egentliga tillgången utgjorde således vid 1867 års slut 2,400,000 R:dr, då den deremot 1856 uppgick till 3,150,000 R:dr. Genom de betydliga bidragen till Telegrafverket hafva fondens effektiva tillgångar sålunda i sjelfva verket blifvit ganska märkbart förminskade.

Herr Blanche: Af aktning för Kammarens otålighet afstår jag från ordet och förenar mig med Friherre Liljencrantz i yrkande af återremiss.

Herr Sjöberg: Jag finner lika med den näst föregående talaren, att vidare ordande i denna sak är otjenligt, men jag stadnar icke i samma slut, som han. Jag uppkom i Kammaren i dag med den öfvertygelsen, att den förevarande frågan i det skick, hon nu är, icke kunde lösas i enlighet med Utskottets förslag, och diskussionen i ämnet har icke förändrat denna min åsigt. Jag instämmer således med dem, hvilka yrkat afslag å Utskottets framställning, men jag hemställer till de Herrar, hvilka begärt återremiss af punkten, om på frågans närvarande ståndpunkt en sådan åtgärd må vara lämplig.

Herr Dahm: Då här nu endast är fråga om, huruvida Representationen skall hålla sina förbindelser, anser jag svaret på en sådan fråga icke kunna vara mera än ett, och förklarar jag derföre, att jag yrkar afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Herr

Herr Friherre Liljencrantz: Då jag var den förste, som i denna fråga yrkade återremiss, så anhåller jag, att i anledning af frågans numera förändrade ställning få yttra några ord; den har nemligen inträdt i ett nytt skifte, efter den förklaring Hans Excellens Herr Justitie-statsministern i densamma afgifvit. Jag kan icke instämma med den ärade talaren från Göteborg, som sade sig med anledning af Hans Excellens' yttrande i frågan hafva tappat koncepterna. Jag har icke kunnat göra det, ty jag hade inga sådana med mig. Jag för min del deremot kan icke undgå att erkänna, att jag fann mig smärtsamt berörd af Hans Excellens' förklaring, att han icke ville ingå i någon granskning af Riksdagens rätt att disponera öfver den ifrågavarande fonden. Hvem, om icke Hans Excellens Herr Justitie-statsministern är pliktig att lemna en utredning af denna frågas ståndpunkt i rättsligt afseende? Är det så, att Riksdagens anspråk att förfoga öfver dessa tillgångar eller att nedsätta det belopp den en gång beslutit att till denna fond ärligen afemna, skulle vara ett ingrepp i den andra statsmagtens rätt, hvem om icke Herr Justitie-statsministern är då skyldig att i första rummet värna Kronans prerogativ? För ett par dagar sedan yttrade sig här en af Konungens rådgifvare om nödvändigheten af en ny laboratoriibyggnad förutom den redan befintliga. Jag yrkade då återremiss, för att derigenom erhålla en fullständigare utredning af frågan, och samme rådgifvare ansåg sig slutligen äfven föranledd att instämma i denna anhållan. Man ser således, att det finnes en möjlighet att äfven Konungens rådgifvare kunna misstaga sig och finna sig föranlätna att frångå ett gjordt yrkande. I den fråga, som nu är under pröfning, ingås emellertid icke i någon undersökning om Kongl. Maj:ts befogenhet, att utan Representationens hörande förfoga öfver dessa medel, och man anser sig icke en gång behöfva så pass ingå i ämnet, att man lemnar Representationen någon upplysning om huru de användas. Man förklarar blott, att man redan på förhand disponerat dem, och att man derföre icke kan undvara dem. Det är således endast ett magtspråk man anser sig behöfva utslunga mot Representationen, och man fordrar att Representationen skall böja sig derför. Jag gör det icke, mine Herrar, utan yrkar fortfarande återremiss.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag vill icke följa den siste talaren på den väg, hvarpå han velat införa diskussionen; jag vill endast ytterligare fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå att, enligt den utredning, som här blifvit lemnad, handels- och sjöfartsfondens inkomster för år 1869 uppgå till sammanlagdt 820,000 R:dr och dess utgifter till 763,000 R:dr. I denna sistnämnda summa ingå visserligen några eventuella utgifter, såsom till optiska telegrafan, f. d. Ridderstolpeska husets ombyggnad m. fl., men deremot äro icke tagna i beräkning de stora belopp, som kunna komma att utgå, derest främmande magter skulle påkalla uppfyllande af ingångna förbindelser eller någon skada komma att inträffa å telegrafkablarne emellan Sverige och Tyskland m. m. Under sådana förhållanden hemställer jag, om *den* frågan, huruvida handels- och sjöfartsfondens inkomster för ifrågavarande år medgifva någon nedsättning, erfordrar vidare utredning.

Herr Wigardt: Ganska många talare, som i denna fråga uppträdt, hafva sagt, att det skulle vara grundlagsvidrigt att röra vid denna fond. Svenska folkets rätt att sig sjelft beskatta, är dock i grundlagen så bestämdt och oförtydbart uttalad, att jag icke anser Representationens rätt att besluta äfven öfver ifrågavarande medel kunna bestridas. Stats-Utskottet har efter min tanke fullkomligt nöjaktigt utredt saken, och sjelf har jag sökt göra mig reda för densamma. Jag anhåller om bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag afstår och yrkar återremiss.

Herr Carlson: Jag afstår och yrkar afslag.

Herr Lithner: Jag yrkar afslag af Stats-Utskottets Betänkande icke i anledning af Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns förklaring, utan jag gör det på grund af de grannlagenhetsskäl, som den politiska moralen fordrar.

Herr Björck: Den synpunkt, hvarifrån jag betraktat saken, har icke blifvit gillad. Ej heller har man velat antaga den utväg jag föreslagit, för den händelse att brist skulle uppkomma. En försigtighet, som det icke tillhör mig att bedöma, har föranledt ett uttalande, därför jag, i motsats till en föregående talare, böjer mig, emedan jag är övertygad, att landet behöfver den styrelse, det eger.

Herr Otterström: En talare har yttrat att frågan, efter Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns yttrande i densamma, inträdt i ett nytt skede, men på det att det beslut, som nu sannolikt kommer att här fattas, icke måtte komma att utbasuneras som en följd af Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns personliga påtryckning, så vill jag för min andel i detta beslut uttrycka den mening, att det i Herr Justitie-statsministerns förklaring låg tillräckligt för bedömande af sjelfva saksförhållandet i frågan, tillräckligt för att sjelfständigt fatta den. Man har således icke skäl, att här tala om något slags magtspråk. Hans Excellens uttryckte ju endast, att Kongl. Maj:t, som hittills egt dispositionsrätten öfver förevarande fond, tagit den i anspråk äfven för åren 1868—1869 för utgifter både till enskilda personer och främmande magter. Endast på dessa saksförhållanden grundar jag mitt afslag af hvad Stats-Utskottet hemställt.

Herr Svensén: Jag hade trott, att det vore nyttigt för Svenska Statsverket, om alla dessa kassor kunde förvaltas af ett enda verk. Jag hemtar detta från den tiden, då jag var med om ett embetsverks organisation. Det är icke bra att Statens penningar ligga i flera kassor, der de lätt förblifva överksamma. Oaktadt jag hört, att det här är Regeringen och icke Representationen, som har dispositionen öfver förevarande fond, så anhåller jag att få till protokollet anföra den förklaring, att jag icke kan biträda denna åsigt. Det är Svenska folket, som med sina bidrag bildat denna fond, och om dess representanter skulle vilja nedsätta detta

bidrag eller öfver dessa medel annorlunda förfoga, så är det härvid Regeringens skyldighet, att helt enkelt rätta mun efter matsäcken. Jag yrkar bifall till hvad Stats-Utskottet föreslagit.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag har åter begärt ordet, icke för att yttra mig i saken, utan endast för att afgifva en protest mot en talares nyss fällda yttrande, att Herr Justitie-statsministern skulle hafva sagt, att han icke ville ingå i ämnet, icke i rättsfrågan; och att sålunda, utan någon uppgifven grund eller någon upplysning, blott ett magtspråk blifvit utkastadt mot Representationen. Det förhåller sig icke så; utan Herr Justitie-statsministern har, under förklarande att han nu ej ville inlåta sig på frågan om Riksdagens grundlagsenliga rätt att göra den ifrågasatta indragningen, yrkat afslag af Utskottets hemställan af det klart och bestämdt framställda skäl, att Regeringen, om Utskottets förslag bifölles, skulle blifva ur stånd att uppfylla ingångna förbindelser och derigenom komma i en ställning, som ingen Regering skulle vilja underkasta sig. Nå väl, jag hemställer till Kammarens ledamöter, om här finnes någon enda ibland oss, som icke anser att det är skamligt att svika ingångna förbindelser. Jag hemställer till en och hvar, om ej den, som härtill nödgas, kommer i en skamlig ställning, och om någon godvilligt bör underkasta sig detta. Att icke Sveriges Regering vill utsätta sig för att råka i en sådan ställning, detta har jag förväntat, och att detta äfven gillas af Sveriges folk, derom är jag förvissad. Mig synes alltså, att ett fullt gällande skäl blifvit anfördt för Herr Justitie-statsministerns afgifna förklaring, och att det således varit obehörigt att vilja stämpla densamma såsom ett, af nyck eller annan orsak, gifvet magtspråk.

Med Friherre Gripenstedt förenade sig många af Kammarens ledamöter.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har ett ord att säga för de 20,000 af Sveriges innevånare, som jag representerar. Jag protesterar på det kraftigaste mot det påståendet, att Svenska folket icke skulle vilja gifva tillräckligt understöd åt Regeringen, ty det gifver dock 35 å 42,000,000 R:dr hvarje år för landets styrelse. Hade denna Regering varit ute på landsbygden och sett den nöd som der råder, den skulle icke framkommit med sådana anstötliga uttryck, som att Representationen icke skulle vilja gifva anslag åt Regeringen för dess nödvändiga behof.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de särskilda yrkanden som förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå, dels ock slutligen på återremiss. Propositioner framställdes å dessa yrkanden, och svaren utföllo för hvarje gång med blandade ja och nej, hvarjemte votering begärdes. Särskilda framställningar gjordes då af Herr Talmannen, huruvida antingen återremiss eller afslag borde upptagas såsom kontraposition, och fann Herr Talmannen af dessa framställningar den, som lydde på afslag, hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Men jemväl härom äskades votering, och blef alltså, för kontrapositionens bestämmande, först uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition, så lydande:

Den som vill att, vid blifvande hufvudvotering öfver mom. *a* i tjugufjerde punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, kontrapositionen skall innefatta förslaget återförvisande till Utskottet,
röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, kommer kontrapositionen att lyda å afslag till Utskottets hemställan.

Röstsedlarne visade 68 ja emot 102 nej, i följd hvaraf Kammaren till kontraposition i den blifvande hufvudvoteringen antagit afslag å Utskottets hemställan. För hufvudvoteringens verkställande uppsattes der- efter, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. *a* i tjugufjerde punkten af dess Utlåtande N:o 30,
röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Omröstningen försiggick i grundlagsenlig ordning; och alldenstund densamma utföll med 65 ja mot 105 nej, hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan i tjugufjerde punktens första mom.

Emot detta beslut anmälde Herrar *Hæggström, Hörnfeldt, Östman, Liss Olof Larsson, Nils Nilsson* och *Jöns Pehrsson* sina reservationer.

Momentet b.

Bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarne.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls af Kammaren, som, under hänvisning till sina rörande utgifterna under förevarande Hufvudtitel fattade beslut, lade till handlingarne Utskottets slutliga yttrande i denna punkt.

Punkten 27.

Lades till handlingarne.

På Herr Talmannens härefter gjorda hemställan godkände Kammaren de nu genomgångna Utlåtandet vidfogade tabeller, för så vidt de deri upptagna summor ej blifvit ändrade genom Kammarens beslut.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. Husberg.